

Lakiosasto

8.3.2004

Työeläkelaitoksille

PERHE-ELÄKE EU:N SOSIAALITURVASÄÄNNÖSTEN MUKAAN

EU-säännökset vaikuttavat myös perhe-eläkkeen määräytymiseen. Tässä yleiskirjeessä on kerrottu yleiset periaatteet perhe-eläkkeen määräytymisestä EU-säännöin. Yleiskirjeessä on viittauksia muihin yleiskirjeisiin ja tiedotteisiin, joissa on käsitelty eläkkeen määräytymistä EU-säännöin ja EU-eläkehakemusprosessia.

Liitteenä on laskuesimerkkejä sekä kuvaukset muiden EU-/ETA – maiden ja Sveitsin perhe-eläkejärjestelmistä.

Yleiskirje perhe-eläkkeestä EU:n sosiaaliturvasäännösten mukaan A 20/95 on ollut monilta osin vanhentunut. Tämä uusi yleiskirje korvaa kyseisen yleiskirjeen.

ELÄKETURVAKESKUS

Outi Lehmus
Pirjo Posti

Lakiosasto

8.3.2004

SISÄLLYSLUETTELO

1	EU-SÄÄNNÖSTEN SOVELTAMISALA JA HENKILÖPIIRI	4
1.1	EU-säännösten soveltamisala	4
1.2	EU-säännösten henkilöpiiri	4
1.2.1	Kolmansien maiden kansalaiset.....	4
1.2.2	EU-Sveitsi sopimus.....	5
2	EU-PERHE-ELÄKEHAKEMUS JA SEN KÄSITTELY	6
2.1	EU-perhe-eläkkeen hakeminen ja vireilletulo.....	6
2.2	Hakemuksen jättöpaikka	7
2.3	Käsittelevä laitos	8
2.4	Eläkesovitus tietojen pyytäminen	9
3	EU-PERHE-ELÄKKEEN MÄÄRÄYTYMINEN.....	11
3.1	Johdanto	11
3.2	Lapseneläkkeen myöntäminen teoreettisena eläkkeenä ja erotusetuutena	11
3.3	Vanha pohja	13
3.4	Uusi pohja.....	15
3.4.1	Kansallisen ja pro rata -perhe-eläkkeen laskeminen.....	16
3.4.1.1	Kansallisen lain mukainen perhe-eläke	16
3.4.1.2	Pro rata -perhe-eläke	18
3.5	Ruotsin eläke ja tulevan ajan ositus.....	20
3.6	Perhe-eläkkeen eläkesovitus.....	21
3.6.1	Eläkesovitusperusteen määrääminen	22
3.6.2	Lesken oma eläke eläkesovituksessa	23
3.6.3	Uusi eläkesovitus	24
3.6.4	Suhteellinen eläkesovitus (puolitettun ylitteen jakaminen)	25
3.6.5	Ulkomaan eläkkeen muuntaminen eläkesovituksessa	27
3.7	Edunsaajien määrän muutos	27
3.8	Muun ulkomaan eläkkeen kuin EU-/ETA -maan tai Sveitsin eläkkeen huomioon ottaminen Suomen perhe-eläkkeessä	28
4	EU-PERHE-ELÄKEPÄÄTÖS JA MUUTOKSENHAKU.....	29
4.1	Päätös EU-perhe-eläkkeestä	29
4.2	Päätösten yhteenveto.....	30
4.3	Muutoksenhaku	31
5	PERHE-ELÄKKEEN MAKSAMINEN.....	32

Lakiosasto

8.3.2004

LIITEET

Liite 1

Esimerkki 1

Perhe-eläke leskelle, edunjättäjä ja leski eläkkeellä 1.1.1994

Esimerkki 2

Perhe-eläke leskelle, edunjättäjä ja leski eläkkeellä 1.1.1994 jälkeen

Esimerkki 3

Perhe-eläke leskelle, edunjättäjä ja leski eivät ole eläkkeellä

Esimerkki 4

Perhe-eläke leskelle yksityiseltä ja julkiselta, eläkesovitus alkueläkkeen jälkeen

Esimerkki 5

Perhe-eläke leskelle ja lapselle, eläkesovitus lapsen täyttäessä 18 vuotta ja uusi eläkesovitus myönnettäessä leskelle oma eläke

Esimerkki 6

Leskeneläke kansallisena, lapselle teoreettinen eläke

Esimerkki 7

Perhe-eläke teoreettisena lapseneläkkeenä

Liite 2

Oikeus leskeneläkkeeseen niissä maissa, jotka soveltavat EY:n sosiaaliturva-asetuksia

Lakiosasto

8.3.2004

1 EU-SÄÄNNÖSTEN SOVELTAMISALA JA HENKILÖPIIRI

1.1 EU-säännösten soveltamisala

Asetuksen 1408/71 4 artiklassa säädetään asetuksen soveltamisalaan kuuluvasta sosiaaliturvalainsäädännöstä. Artiklassa mainitaan mm.

- jälkeen jääneiden etuudet (Suomessa perhe-eläkkeet),
- kuolemantapauksen vuoksi annettavat avustukset (Suomessa kansaneläke- ja tapaturmavakuutuslain perusteella maksettavat avustukset)
- sekä perhe-etuudet (Suomessa lapsilisä).

1.2 EU-säännösten henkilöpiiri

Asetusten 1408/71 ja 574/72 säännöksiä (EU-säännökset) sovelletaan Suomessa 1.1.1994 lukien EU-/ETA –kansalaisiin tai näissä maissa asuviin pakolaisiin ja valtiottomiin, jotka vakuutettuna työntekijänä tai yrittäjänä kuuluvat tai ovat kuuluneet yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön piiriin.

EU-säännöksiä sovelletaan myös työntekijän tai yrittäjän perheenjäseniin ja heidän jälkeenjääneisiinsä näiden kansalaisuudesta riippumatta. Vaikka itse työntekijä tai yrittäjä ei olisikaan EU-/ETA –maan kansalainen, EU-säännökset koskevat heidän jälkeenjääneitään, jos he ovat EU-/ETA –maan kansalaisia taikka pakolaisia tai valtiottomia henkilöitä, jotka asuvat jossakin EU-/ETA –maassa.

Sveitsin kansalaisiin EU-säännöksiä sovelletaan 1.6.2002 lukien.

1.2.1 Kolmansien maiden kansalaiset

EU-säännöksiä sovelletaan 1.6.2003 lukien edellä mainittujen maiden ulkopuolisten maiden, ns. kolmansien maiden kansalaisiin, heidän perheenjäseniinsä ja edunsaajiinsa, jos he asuvat laillisesti EU:n alueella. EU-säännösten soveltamisesta myös näihin henkilöryhmiin on annettu erillinen EU-asetus (EY N:o 859/2003).

Ks. EU-säännösten soveltamisesta kolmansien maiden kansalaisiin yleiskirje A 15/2003.

Lakiosasto

8.3.2004

Kolmansien maiden kansalaisia koskevaa EU-asetusta ei kuitenkaan sovelleta Tanskaan ja ETA-maihin (Norja, Islanti ja Liechtenstein) eikä myöskään Sveitsiin. Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen kautta kolmansien maiden kansalaisiin ja heidän perheenjäseniinsä ja edunsaajiinsa on sovellettu EU-säännöksiä, kun he liikkuvat Pohjoismaiden välillä.

Sovellettaessa EU-säännöksiä kansalaisuudella ei ole merkitystä, jos eläkepäätös on annettu ja eläke alkaa 1.6.2003 taikka sen jälkeen (eläketapahtuma on voinut olla ennen kyseistä päivämäärää).

Esimerkki. Puolalainen edunjättäjä oli työskennellyt ja asunut laillisesti Suomessa ja Ranskassa. Myös edunsaajat ovat puolalaisia. Edunjättäjä kuoli työsuhteessa ollessaan 15.6.2003. Perhe-eläke lasketaan EU-säännöin.

Ks. asetuksen 1408/71 suojasäännösten soveltamisesta yleiskirje A 48/96 kohta 8.5.

Kansalaisuudella ei ole ollut merkitystä ennen kolmansien maiden kansalaisia koskevan EU-asetuksen voimaantuloa myöskään, jos edunjättäjä oli työskennellyt sellaisessa EU/ETA –maassa, jonka kanssa Suomella on kahdenvälinen sosiaaliturvasopimus. Lisäksi edellytetään, että sopimus koskee myös kolmannen valtion kansalaisia ja että siinä viitataan EU-säännösten soveltamiseen (Pohjoismaat, Saksa, Luxemburg).

Esimerkki. Venäläinen edunjättäjä oli työskennellyt Ruotsissa ja Suomessa ennen kuolemaansa. Edunsaajana on Suomessa asuva venäläinen leski. Edunjättäjä kuoli työsuhteessa ollessaan 1.2.2002. Suomen perhe-eläke alkoi 1.3.2002. Lopullinen perhe-eläkepäätös annettiin 1.5.2003. Perhe-eläke lasketaan EU-säännöin, koska sovelletaan pohjoismaista sosiaaliturvasopimusta, joka koskee myös kolmansien maiden kansalaisia ja jossa viitataan EU-säännösten soveltamiseen.

1.2.2 EU-Sveitsi sopimus

EU-säännöksiä sovelletaan, jos edunjättäjä oli työskennellyt yhdessä tai useammassa EU-maassa ja Sveitsissä edellyttäen, että edunjättäjä tai edunsaaja oli/on EU-maan tai Sveitsin kansalainen.

Esimerkki. Suomalainen edunjättäjä oli työskennellyt Suomessa ja Sveitsissä. Edunsaajana on venäläinen leski. Perhe-eläke lasketaan EU-säännöin.

EU-Sveitsi sopimus ei koske ETA-maiden kansalaisia. Jos edunjättäjä oli työskennellyt Suomen lisäksi ETA-maassa ja Sveitsissä, Suomesta myönnettävä perhe-eläke määräytyy EU-säännösten mukaan silloin,

Lakiosasto

8.3.2004

kun edunjättäjä tai edunsaaja oli/on EU-maan tai Sveitsin kansalainen. Jos edunjättäjä tai edunsaaja ei ollut/ole EU-maan tai Sveitsin kansalainen, EU-eläkkeessä ei oteta huomioon Sveitsin työskentelykausia.

Esimerkki. Sveitsiläinen edunjättäjä, jonka edunsaajat ovat sveitsiläisiä, oli työskennellyt Suomen lisäksi Islannissa ja Sveitsissä. Kaikkien maiden vakuutuskaudet otetaan huomioon teoreettista eläkettä laskettaessa, koska tapaukseen sovelletaan pohjoismaista sosiaaliturvasopimusta ja EU:n ja Sveitsin välistä sopimusta.

Esimerkki. Norjalainen edunjättäjä, jonka edunsaajat ovat norjalaisia, oli Suomen lisäksi työskennellyt Norjassa ja Sveitsissä. Sveitsin kausia ei oteta huomioon laskettaessa teoreettista eläkettä, koska EU:n ja Sveitsin välinen sopimus ei koske kolmansien maiden kansalaisia.

2

EU-PERHE-ELÄKEHAKEMUS JA SEN KÄSITTELY

2.1

EU-perhe-eläkkeen hakeminen ja vireilletulo

Perhe-eläkkeen hakeminen yhdessä EU-/ETA –maassa tai Sveitsissä käynnistää käsittelyprosessin kaikissa niissä maissa, joissa edunjättäjä oli ollut vakuutettu.

Ks. EU-eläkkeen hakemisesta yleiskirje A 48/96 kohta 3.

Suomessa leskeneläkettä haetaan lomakkeella P (leskeneläke) ja lapseneläkettä lomakkeella PL (lapseneläke). Hakemuksen lisäksi täytetään U-liite (asuminen ja työskentely ulkomailla), kun edunjättäjä oli asunut tai työskennellyt ulkomailla. U-liite täytetään myös leskestä, jos hän oli asunut tai työskennellyt ulkomailla.

Vireilletulo

EU-säännösten mukaan eläkehakemus tulee vireille toisessa EU-/ETA –maassa ja Sveitsissä samana päivänä kuin se on jätetty asuinmaan tai jonkin muun EU-/ETA –maan tai Sveitsin vakuutuslaitokseen.

Ks. vireilletulosta yleiskirje A 48/96 kohta 3.3.2.

Ruotsissa perhe-eläke (änkepension) voidaan myöntää automaattisesti ilman eläkehakemusta, jos leski on täyttänyt 65 vuotta ja jos hän sai edunjättäjän kuollessa vanhuuseläkettä. Jos edunsaaja asuu Suomessa, perhe-eläkehakemus katsotaan tulleen vireille sinä päivänä, jolloin edunsaaja täyttää perhe-eläkehakemuksen Suomessa. Jos edunsaaja puolestaan asuu Ruotsissa, vireilletuloajankohtana pidetään perhe-

Lakiosasto

8.3.2004

eläkehakemuksen E 203 allekirjoituspäivää, jollei hakemuksesta muuta ilmene.

2.2

Hakemuksen jättöpaikka

Yleensä hakija jättää hakemuksensa asuinpaikkansa vakuutuslaitokseen, mutta hän saa jättää sen myös minkä tahansa muun EU-/ETA –maan tai Sveitsin vakuutuslaitokseen (EY-tuomioistuimen tapaus Picard C-335/95). Suomessa hakemus voidaan jättää työeläkelaitokseen, sen palvelupisteeseen, Eläketurvakeskukseen tai Kelaan.

Jos edunsaaja asuu Ruotsissa ja hän jättää eläkehakemuksensa Suomessa Kelan toimistoon, työeläkelaitokseen tai Eläketurvakeskukseen, eläkelaitos pyytää Kelan UM-yksikön välityksellä Ruotsista E 203 –lomakkeen. Lomake on pyydettävä, jos U-litteen tietojen perusteella arvioidaan, että edunjättäjä oli ollut vakuutettu myös Ruotsissa. Näin varmistutaan siitä, että saadaan Suomen eläkehakemukseen oikea vireilletuloajankohta. Edunsaaja on saattanut jättää eläkehakemuksen myös Ruotsiin. Ruotsiin tulee ilmoittaa samalla Suomen hakemuksen vireilletulopäivä. Jos edunsaaja ei olekaan hakenut eläkettä Ruotsista, määräytyy EU-eläkehakemuksen vireilletulopäivä Suomen hakemuksen vireilletulon perusteella.

Edunjättäjä ei ole ollut vakuutettu hakijan asuinmaassa

Hakija voi jättää perhe-eläkehakemuksen asuinvaltionsa vakuutuslaitokseen, vaikka edunjättäjä ei olisikaan ollut vakuutettu hakijan asuinmaassa. Tällöin voi olla kysymyksessä tilanne, missä edunjättäjä oli ollut vakuutettu vain yhdessä EU-/ETA –maassa tai Sveitsissä taikka tilanne, missä edunjättäjä oli ollut vakuutettu useammassa kuin yhdessä EU-/ETA –maassa tai Sveitsissä.

Eläkkeen määräytymistä ja eläkehakemusprosessia koskevat EU-säännökset eivät sovellu, jos edunjättäjä oli ollut vakuutettu vain yhdessä maassa. Eläketurvakeskuksen ulkomaisten eläkeasioiden osasto toimittaa hakemuksen kuitenkin maahan, jossa edunjättäjä oli ollut vakuutettu. Eläkehakemus tulee vireille toisessa maassa sinä ajankohtana, kun se on jätetty jonkin EU-/ETA –maan tai Sveitsin vakuutuslaitokseen.

Eläkkeen määräytymistä ja eläkehakemusprosessia koskevat EU-säännöt tulevat puolestaan sovellettavaksi, jos edunjättäjä oli ollut vakuutettu useammassa maassa. Eläketurvakeskuksen ulkomaisten asioiden osasto toimittaa hakemuksen maahan, jossa edunjättäjä oli viimeksi vakuutettu. Tämän maan vakuutuslaitos on myös käsittelevä laitos.

Lakiosasto

8.3.2004

2.3

Käsitlevä laitos

Eläkehakemusmenettelyssä käsitlevä laitos hoitaa yhteydenpidon hakijaan ja eri maiden laitoksiin. Kun edunjättäjä oli ollut vakuutettu hakijan asuinmaassa, on tämän maan vakuutuslaitos perhe-eläkkeen osalta käsitlevä laitos. Käsittelyä laitoksia voi olla perhe-eläketapauksissa yhtä aikaa useampia kuin yksi riippuen siitä, missä eläkkeenhakijat asuvat.

Käsitlevä laitos on siinä maassa, missä edunjättäjä viimeksi oli vakuutettu, jos edunjättäjä ei ole ollut vakuutettu hakijan asuinmaassa tai jos hakija asuu EU-/ETA –alueen tai Sveitsin ulkopuolella. Asuinmaan laitos toimittaa hakemuksen käsittelylle laitokselle, jos hakemus on jätetty asuinmaan laitokselle.

Suomessa Eläketurvakeskus on käsitlevä laitos, jos eläkkeenhakija asuu Suomessa ja jos edunjättäjä oli ollut vakuutettu myös Suomessa. Kun Suomessa vakuutetun henkilön edunsaaja asuu toisessa EU-/ETA –maassa tai Sveitsissä, toimii tämän maan vakuutuslaitos käsittelynä laitoksena eläkehakemusiassa, jos edunjättäjä oli ollut vakuutettu myös tässä maassa. Kelan UM-yksikkö on yhdyslaitos Suomessa ja se toimittaa eläkehakemuksen teoreettiseen eläkelaitokseen.

Esimerkki. Edunjättäjä oli tehnyt koko työuransa Ruotsissa. Tätä ennen hän oli asunut ja opiskellut Suomessa, jolloin hän oli ollut vakuutettu asumisen perusteella Suomessa. Edunjättäjän kuoleman jälkeen leski muuttaa Suomeen, jonka jälkeen hän jättää leskeneläkehakemuksen Kelan toimistoon. Eläketurvakeskus on käsitlevä laitos, koska edunjättäjä oli ollut vakuutettu asumisen perusteella myös Suomessa. Pohjoismaisissa tilanteissa henkilö voi olla myös asumisen perusteella vakuutettu.

Esimerkki. Edunjättäjä oli työskennellyt sekä Suomessa että Ruotsissa. Edunjättäjä kuolee Ruotsissa. Leski asuu Suomessa ja lapset asuvat Ruotsissa. Leski jättää eläkehakemuksen Kelan toimistoon ja lapset paikalliseen vakuutuskassaan Ruotsissa. Eläketurvakeskus on käsitlevä laitos lesken hakemuksen osalta ja Ruotsin vakuutuskassa lasten hakemusten osalta.

Esimerkki. Norjalainen edunjättäjä, jonka edunsaajat ovat norjalaisia, oli Suomen lisäksi työskennellyt Norjassa ja Sveitsissä. Edunsaajana oleva leski asuu Suomessa. Eläketurvakeskus on käsitlevä laitos Norjan osalta, mutta hakijan on itse toimitettava eläkehakemus Sveitsiin. EU-Sveitsi –sopimus ei koske ETA-maiden kansalaisia.

Vaikka Suomessa työskennelleen edunjättäjän Suomessa asuva leski tai lapsi ei täytä Suomen perhe-eläkkeen saamisen edellytyksiä (ikää,

Lakiosasto

8.3.2004

avioliiton solmimisaikaa tai sen kestoja yms.), eläkehakemuksen käsittelyssä toimitaan kuten normaalissa EU –eläkehakemusmenettelyssä. Eläketurvakeskus on käsittelevä laitos ja ulkomaisten eläkeasioiden osasto toimittaa hakemuksen muihin EU-/ETA –maihin tai Sveitsiin, joissa edunjättäjä oli ollut vakuutettu. Leskellä tai lapsella voi olla eläkeoikeus näistä maista.

Hakijan asuinmaan laitoksesta ei käytetä nimitystä käsittelevä laitos, kun lapseneläkkeisiin sovelletaan asetuksen 1408/71 III osaston 8 luvun mukaisia säännöksiä.

Ks. asetuksen 1408/71 III osaston 8 luvun soveltamisesta kohta 3.2 sekä näissä tilanteissa hakemusmenettelystä yleiskirje A 29/97.

2.4

Eläkesovitus tietojen pyytäminen

Eläkesovituksen tekemistä varten tarvitaan muusta EU-/ETA –maasta ja Sveitsistä tiedot

- o edunjättäjän vakuutuskausista (E205),
- o edunjättäjän eläkkeen määrästä,
- o lesken vakuutuskausista (E 205) ja
- o lesken oman eläkkeen määrästä tai (eläkearvio toisessa maassa karttuneesta eläkkeestä).

Eläkesovitusta varten tarvittavat tiedot pyydetään hakemuksen käsittelyn yhteydessä, jos eläkesovitus tulee tehtäväksi vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta.

Leski asuu Suomessa

Kun leski asuu Suomessa, edunjättäjän teoreettinen laitos pyytää eläkesovitus tiedot muista EU-/ETA –maista ja Sveitsistä lisätiedustelulomakkeella (ETK 2210, 2211, 2219). Tällöin täytetään myös EU-lomake E 001. Eläketurvakeskuksen ulkomaisten eläkeasioiden osasto toimittaa lisätiedustelulomakkeen toiseen EU-/ETA –maahan tai Sveitsiin perhe-eläkehakemuksen liitteenä, jos leski on työskennellyt samassa maassa kuin edunjättäjä. Saatuaan eläkesovitus tiedot teoreettinen laitos toimittaa jäljennökset seurannaislaitokseen, jos kysymyksessä ei ole VILMA-tilanne.

Eläkkeen määrää koskevat tiedot voidaan pyytää Ruotsista sähköpostilla Eläketurvakeskuksen ulkomaisten eläkeasioiden osaston välityksellä, jos teoreettisella laitoksella on suojattu sähköpostiyhteys Eläketurvakeskukseen. Ulkomaisten eläkeasioiden osasto välittää kyselyn Ruot-

Lakiosasto

8.3.2004

siin. Kun Ruotsi ilmoittaa pyydetyt tiedot, ulkomaisten eläkeasioiden osasto välittää tiedot edelleen tiedot pyytäneeseen eläkelaitokseen.

Sähköpostipyynnön on oltava riittävän yksilöity ja siitä pitää ilmetä sekä edunjättäjää että leskeä koskevat tiedot. Suojattuun sähköpostiin ei voi liittää liitetiedostoja. Jos toinen maa toimittaa pyydetyt tiedot suoraan teorettiseen laitokseen, sen on ilmoitettava Eläketurvakeskuksen ulkomaisten eläkeasioiden osastolle tästä, jotta tiedustelun vireilläolo voidaan poistaa.

Leski ei asu Suomessa

Edunjättäjän teorettinen laitos pyytää Kelan UM-yksikön välityksellä eläkesovitus tiedot lisätiedustelulomakkeella (ETK 2210, 2211, 2219) silloin, kun leski ei asu Suomessa, vaan asuu muussa EU-/ETA -maassa tai Sveitsissä. Eläkelaitos täyttää myös EU-lomakkeen E 001. Saatuaan eläkesovitus tiedot teorettinen eläkelaitos toimittaa jäljennökset seurannalaitokseen, jos kysymyksessä ei ole VILMA-tilanne.

Leski ei ole työskennellyt Suomessa

Edunjättäjän teorettinen laitos pyytää muusta maasta lesken oman eläkkeen arvioidun karttuneen määrän, jos leski ei ole työskennellyt Suomessa. Teorettinen laitos voi pyytää myös leskeä itseään hankkimaan muussa EU-/ETA -maassa tai Sveitsissä karttuneen lesken oman eläkkeen määrän.

Ruotsi lähettää vuosittain kaikille Ruotsissa eläkettä kartuttaneille henkilöille tiedotteen siellä karttuneesta eläkkeestä ns. "Orange kuvert". Tiedote lähetetään kaikille, joiden osoite on vakuutus-kassan tiedossa.

Tietojen pyytäminen lesken laitoksesta, kun leski ei eläkkeellä

Jos leski ei ole vielä eläkkeellä ja jos VILMA tulee sovellettavaksi, edunjättäjän teorettinen laitos, joka on VILMA-laitos, yhteensovittaa lesken oman, perusturvan mukaisen eläkkeen ja laskee sen teorettisen määrän. Edunjättäjän teorettinen laitos pyytää Eläketurvakeskuksesta kaksi VILMA-työsuhdeotetta, toisen koskien edunjättäjän tietoja ja toisen saadakseen itselleen tiedon lesken laskennallisen eläkkeen määrästä.

Esimerkki. Jos edunjättäjän teorettinen laitos on yksityisellä sektorilla ja leski työskentelee valtion palveluksessa, teorettinen laitos pyytää VL-koodilla lesken työsuhdeotteen Eläketurvakeskuksesta, joka välittää pyynnön Valtiokonttoriin. Valtiokonttori laskee lesken laskennallisen eläkkeen määrän ja toimittaa sen tiedoksi Eläketurvakeskukseen, joka puolestaan toimittaa sen VILMA-otteella tiedustelevalle edunjättäjän teorettiselle laitokselle. Tä-

Lakiosasto

8.3.2004

mä tietoliikenne tapahtuu sanomamuotoisena laitosten ja Eläketurvakeskuksen välillä.

Lesken oma eläkelaitos tekee lisäturvan mukaisen yhteensovituksen ja laskee teoreettisen eläkkeen määrän, jos lesken laitos on julkisella puolella ja lesken oma eläke on lisäturvan mukainen. Edunjättäjän teoreettinen laitos ilmoittaa VILMA-työsuhdeotepepyynnön lisätiedoissa, että kysymyksessä on EU-eläke, johon odotetaan vakuutuskausia (E 205) toisesta maasta.

Jos perhe-eläkkeeseen ei sovelleta VILMAA, edunjättäjän teoreettinen laitos pyytää lesken laskennallisen eläkkeen määrän lesken eläkelaitokselta, joka laskee myös teoreettisen eläkkeen määrän. Edunjättäjän teoreettinen laitos toimittaa U-liitteen kopion lesken laitokselle.

3

EU-PERHE-ELÄKKEEN MÄÄRÄYTYMINEN

3.1

Johdanto

Asetuksessa 1408/71 leskeneläkettä koskevat säännökset ovat sen III osaston 3 luvussa. Lapseneläkkeet määräytyvät pääsääntöisesti samojen EU-säännösten mukaan kuin leskeneläkkeet, jos edunjättäjä on kuollut 1.9.1999 tai sen jälkeen.

EU-säännösten eläkkeen määräytymistä koskevia säännöksiä sovelletaan perhe-eläkkeisiin, jos edunjättäjä oli ollut vakuutettuna kahdessa tai useammassa EU-/ETA -maassa tai Sveitsissä. Tällöin ei ole merkitystä, vaikka edunsaajat asuisivat EU-/ETA -maiden tai Sveitsin ulkopuolisessa maassa.

Esimerkki. Suomalainen edunjättäjä oli työskennellyt Suomessa ja Ruotsissa. Edunsaajana on Australiassa asuva leski. Perhe-eläke määräytyy EU-säännöin.

Perhe-eläkkeen saamisen edellytykset määräytyvät kunkin maan kansallisen lainsäädännön perusteella sen mukaan, missä edunjättäjä oli ollut vakuutettu.

3.2

Lapseneläkkeen myöntäminen teoreettisena eläkkeenä ja erotusetuena

EU-asetuksen 1408/71 III osasto 8 luvun säännöksiä sovelletaan lapseneläkkeisiin silloin, kun edunjättäjä on kuollut ennen 1.9.1999. Samoin näitä säännöksiä sovelletaan, jos edunjättäjä oli ollut sellaisen järjestelmän piirissä, josta myönnetään vain perheavustuksia tai orpojen

Lakiosasto

8.3.2004

lisä- ja erityisavustuksia. Näitä maita ovat Belgia, Irlanti, Ranska, Tanska ja Yhdistyneet Kuningaskunnat.

Ks. tiedotteesta 11/98 erityissäännös lapseneläkkeen määräytymisestä, jos edunjähtjä oli kuulunut virkamiesten erityisjärjestelmään Belgiassa, Irlannissa, Ranskassa, Tanskassa tai Yhdistyneissä Kuningaskunnissa.

Mikäli edunjähtjä on kuollut ennen 1.9.1999 tai hän oli ollut vakuutettu jossakin edellä mainitussa maassa, lapseneläke maksetaan yleensä ensisijaisesti lapsen asuinmaasta teoreettisena eläkkeenä. Muista EU-/ETA -maista tai Sveitsistä, joissa edunjähtjä oli ollut vakuutettu, voi tulla erotusetuutta maksettavaksi.

Kun lapseneläke myönnetään teoreettisena eläkkeenä, Suomen karttuneita vapaakirjaeläkkeitä korotetaan kaikkien EU-/ETA -maiden tai Sveitsin ja Suomen vakuutuskausien suhteella. Siihen lisätään mahdollinen korotetun karttuman osuus ja mahdollinen tulevan ajan osuus. Näin saadaan edunjähtjän teoreettinen eläke, josta lasketaan teoreettinen perhe-eläke. Teoreettiseen perhe-eläkkeeseen tehdään yhteensovitus. Teoreettisen eläkkeen lapselle myöntää Suomessa se eläkelaitos, jonka eläkelain mukaan edunjähtjä oli viimeksi ollut vakuutettuna.

Ks. esimerkki 7 liite 7.

Ks. tilanteista, joissa lapseneläkkeisiin sovelletaan asetuksen 1408/71 III osaston 8 lukua yleiskirjeet A 29/97, A 20/99 ja tiedote 9/98.

Pohjoismaisessa sopimuksessa ei ole säännöksiä siitä, kuinka lapseneläke määräytyy silloin, kun edunjähtjä ja lapsi ovat molemmat kolmannen valtion kansalaisia ja edunjähtjä on työskennellyt Suomen lisäksi Tanskassa. Tällöin Suomesta myönnettävä lapseneläke määräytyy kansallisten sääntöjen mukaan.

Asetuksen 1408/71 III osaston 8 luvun säännöksiä sovelletaan myös silloin, kun edunjähtjä oli ollut Tanskassa asumisen perusteella vakuutettu. Tällöin teoreettista eläkettä laskettaessa vakuutuskausina Suomen työeläkejärjestelmässä otetaan huomioon ainoastaan kaudet maista, joissa edunjähtjä oli työskennellyt. Esimerkiksi jos edunjähtjä oli työskennellyt Suomessa ja Ruotsissa, mutta ainoastaan asunut Tanskassa, teoreettisessa eläkkeessä otetaan huomioon ainoastaan työskentelykaudet Suomessa ja Ruotsissa. Jos ei ole varmuutta siitä, onko edunjähtjä ollut asumisen perusteella vakuutettu Tanskassa, myönnetään lapseneläke väliaikaisella päätöksellä samojen sääntöjen mukaisesti laskettuna kuin leskeneläke. Lopullinen päätös lapseneläkkeen myöntämisestä teoreettisen eläkkeenä annetaan vasta sen

Lakiosasto

8.3.2004

jälkeen, kun saadaan tieto edunjättäjän vakuuttamisesta Tanskassa.

Jos edunjättäjä on kuollut ennen 1.9.1999, edunsaajalla tai hänen edunvalvojallaan on oikeus tarkistuttaa, onko edullisempaa antaa etuuksien olla entisten sääntöjen mukaisena maksussa vai muuttaa ne uusien sääntöjen mukaisiksi.

Ks. lapseneläkkeiden tarkistamisesta yleiskirje ja A 3/2001.

3.3

Vanha pohja

Perhe-eläke määrätään edunjättäjän eläkkeen perusteella, jos edunjättäjä oli kuollessaan eläkkeellä tai jos edunjättäjän eläke on kertosuoritettu. Edunjättäjän kuolemaa ei näissä tilanteissa pidetä uutena eläketapahtumana, koska perhe-eläke määräytyy edunjättäjän eläkkeen perusteella.

Perhe-eläke määrätään siten kuin se olisi määrätty ennen 1.1.1994, jos edunjättäjä oli jo eläkkeellä, josta edunjättäjän oma eläkepäätös oli annettu ennen 1.1.1994. Edunjättäjän eläke on laskettava uudelleen, jos edunsaaja pyytää edunjättäjän eläkkeen tarkistamista EU-säännösten mukaiseksi.

Ks. eläkkeen tarkistamisesta EU-säännösten mukaiseksi yleiskirje A 48/96 kohta 8.4.

Lesken- ja lapseneläke määrätään edunjättäjälle myönnetyn eläkkeen perusteella joko kansallisena tai pro rata -eläkkeenä, jos edunjättäjä sai kuollessaan EU-säännöin laskettua eläkettä. Tällöin perhe-eläkkeen pohjaa ei lasketa uudelleen. Kun eläkesovitus tulee tehtäväksi, perhe-eläkkeen pohja lasketaan uudelleen ja perhe-eläkkeen kansallisen ja pro rata -eläkkeen edullisuusvertailu tehdään.

Vanha pohja ja tuleva aika

Edunjättäjän eläkkeen tulevan ajan ositus poistetaan, jos edunjättäjän eläkkeen tuleva aika oli ositettu, mutta leskellä ei ole tulevan ajan sisältävää perhe-eläkeoikeutta toisesta maasta. Perhe-eläkkeen pohjana on silloin sellainen edunjättäjän eläke, jossa on osittamaton tuleva aika. Perhe-eläkkeen pohja lasketaan siis tältä osin uudelleen.

Perhe-eläke käsitellään yhtenä kokonaisuutena, kun sovelletaan asetuksen 1408/71 III osaston 3 lukua. Perhe-eläke myös yhteensovitetaan kokonaisuutena. Näin ollen on perusteltua, että tulevan ajan ositus määräytyy sen mukaan, myönnetäänkö leskelle toisesta maasta perhe-

Lakiosasto

8.3.2004

eläke, johon sisältyy tuleva aika. Lapseneläkkeen osalta ei erikseen tutkita, sisältyykö siihen tuleva aika.

Tulevan ajan ositusta ei poisteta silloin, jos toisen maan perhe-eläkkeen maksaminen lopetetaan esimerkiksi alkueläkkeen jälkeen tai Suomen eläkesovitusta vastaavien sääntöjen perusteella. Ositus poistetaan kuitenkin, jos leski hakee osituksen poistamista sen jälkeen, kun esim. Ruotsin alkueläke on päättynyt. Eläkelaitoksen ei omasta aloitteestaan tarvitse poistaa tulevan ajan ositusta.

Ruotsissa leskelle maksetaan uusien (omställningspension) sääntöjen perusteella leskeneläkettä alkueläkkeenä 10 kuukautta, jos leski ei ole täyttänyt 65 vuotta. Jos leskellä on huollettavanaan alle 18-vuotiaita lapsia, leskelle maksetaan pidennettyä alkueläkettä (förlängd omställningspension) 12 kuukautta. Lisäksi pidennettyä alkueläkettä maksetaan aina siihen saakka, kunnes nuorin lapsi täyttää 12 vuotta.

Jos edunjättäjälle on myönnetty EU-säännöin Suomesta työttömyyseläke lepäävällä tulevalla ajalla ja Ruotsista työkyvyttömyyseläke, perhe-eläkettä myönnettäessä kysymyksessä on vanha pohja. Suomen perhe-eläkkeen pohjana voi olla edunjättäjän sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläke ositetulla tulevalla ajalla, jos Ruotsinkin eläkkeeseen sisältyy tuleva aika. Perhe-eläkkeessä tulevan ajan ositus poistetaan, jos toinen maa ei myönnä tulevana ajan sisältävää perhe-eläkettä.

Vanha pohja ja eläkesovitus

Eläkesovitus tehdään edunjättäjän kansallisen eläkkeen perusteella, jos edunjättäjä oli kuollessaan eläkkeellä, josta eläkepäätös on annettu ennen 1.1.1994. Kuitenkin eläkesovitusperusteessa (ks. kohta 3.6.1) ja ylitteen puolikkaan jakamisessa (ks. kohta 3.6.4) otetaan huomioon myös ulkomaan etuus. Jos edunsaaja on pyytänyt edunjättäjän eläkkeen tarkistamista EU-säännösten mukaiseksi, myös eläkesovituksen yhteydessä verrataan kumpi kansallisesta ja pro rata –leskeneläkkeestä on suurempi.

Jos edunjättäjä sai jo kuollessaan EU-säännöin laskettua eläkettä, eläkesovituksen yhteydessä verrataan kumpi kansallisesta ja pro rata –leskeneläkkeestä on suurempi. Ennen eläkesovitusta myönnetty perhe-eläke on saatettu myöntää kansallisena, mutta eläkesovituksen jälkeen myönnettäväksi voikin tulla pro rata –leskeneläke.

Lakiosasto

8.3.2004

3.4

Uusi pohja

Perhe-eläkkeen pohjana oleva edunjättäjän eläke lasketaan EU-säännösten mukaan, jos edunjättäjä ei kuollessaan ollut eläkkeellä. Tällöin lasketaan perhe-eläkkeen kansallinen eläke (puhtaan kansallinen tai asetuksen/ sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen) ja pro rata -eläke, joista perhe-eläkkeenä myönnetään suurempi.

Ks. Kohta 3.4.1.

Uusi pohja ja tuleva aika

Perhe-eläkkeen tuleva aika voidaan osittaa, jos toinen maa myöntää leskelle perhe-eläkkeen, joka sisältää tulevan ajan. Lisäksi edellytetään, että maiden välillä on sosiaaliturvasopimus, jonka mukaan tuleva aika jaetaan tulevan ajan eläkkeen myöntävien maiden kesken niiden vakuutuskausien suhteessa.

Perhe-eläke käsitellään yhtenä kokonaisuutena, jolloin kansallisen ja pro rata -eläkkeen edullisuusvertailua ei tehdä erikseen lesken- ja lapseneläkkeeseen. Perhe-eläke myös yhteensovitetaan kokonaisuutena. Näin ollen on perusteltua, että tulevan ajan ositus määräytyy sen mukaan, myönnetäänkö leskelle toisesta maasta perhe-eläke, johon sisältyy tuleva aika. Lapseneläkkeen osalta ei erikseen tutkita, sisältyykö siihen tuleva aika.

Tulevan ajan ositusta ei poisteta, jos toisen maan eläkkeen maksaminen lopetetaan esimerkiksi alkueläkkeen jälkeen tai Suomen eläkesovitusta vastaavien sääntöjen perusteella. Ositus poistetaan kuitenkin, jos leski hakee osituksen poistamista sen jälkeen, kun esim. Ruotsin alkueläke on päättynyt. Eläkelaitoksen ei omasta aloitteestaan tarvitse poistaa tulevan ajan ositusta.

Jos edunjättäjälle on myönnetty Suomesta kansallisen lainsäädännön mukaisesti työttömyyseläke (joka on mahdollisesti muuttunut jo vanhuuseläkkeeksi) ja perhe-eläke on ensimmäinen eläke, joka myönnetään ulkomailta, kysymyksessä on uusi pohja. Perhe-eläkkeen pohjana oleva edunjättäjän eläke lasketaan uudelleen ja verrataan kumpi kansallisesta ja pro rata -perhe-eläkkeestä on suurempi. Jos työttömyyseläke on myönnetty täydellä tulevalla ajalla, perhe-eläkkeen tuleva aika ositetaan, jos toinen maa myöntää perhe-eläkkeen tulevalla ajalla. Jos työttömyyseläke on muuttunut vanhuuseläkkeeksi, tulevaa aikaa ei ositeta.

Lakiosasto

8.3.2004

Kysymyksessä on kuitenkin vanha pohja, jos työttömyyseläke on myönnetty ennen 1.1.1994 ja perhe-eläke määrätään siten kuin se olisi määrätty ennen 1.1.1994.

Uusi pohja ja eläkesovitus

Kun leskeneläkkeeseen tehdään eläkesovitus, verrataan kumpi kansallisesta ja pro rata –leskeneläkkeestä on suurempi, vaikka edullisuusvertailu olisi tehty jo laskettaessa perhe-eläkettä ensimmäisen kerran. Tällöin ennen eläkesovitusta myönnetty perhe-eläke on saatettu myöntää kansallisena, mutta eläkesovituksen jälkeen myönnettäväksi voikin tulla pro rata –leskeneläke.

3.4.1

Kansallisen ja pro rata –perhe-eläkkeen laskeminen

Jos henkilö on työskennellyt Suomen lisäksi muussa EU-/ETA –maassa tai Sveitsissä, eläke on laskettava kahdella eri tavalla: kansallisena (puhtaan kansallisena taikka sosiaaliturvasopimuksen/asetuksen mukaisena kansallisena) sekä pro rata-eläkkeenä. Näistä suurempi myönnetään.

Ks. EU-eläkkeen määrätymisen yleisistä periaatteista tarkemmin yleiskirje A 48/96 kohta 4.3.

3.4.1.1

Kansallisen lain mukainen perhe-eläke

Laskettaessa Suomen työeläkettä kansallisena eläkkeenä, sovelletaan Suomen työeläkelainsäädäntöä. Sen lisäksi sovelletaan EU-säännöksiä, jotka rajoittavat kansallisen eläkkeen yhteensovittamista. EU-säännösten mukaan kansallisessa eläkkeessä saa yhteensovittaa muun EU-/ETA –maan tai Sveitsin työeläkkeestä vain tulevan ajan osalta lasketun eläkkeen osan.

Toinen tapa estää tulevan ajan päällekkäisyys on sopia siitä sosiaaliturvasopimuksella. EU-säännösten mukaan jäsenvaltiot voivat tehdä asetuksen periaatteen ja hengen mukaisia sosiaaliturvasopimuksia. Niitä sovelletaan, jos ne on ilmoitettu asetuksen 1408/71 liitteessä IV D. Sosiaaliturvasopimukset koskevat vain kansallisen lainsäädännön mukaisen eläkkeen laskemista. Ne eivät vaikuta EU-säännösten mukaisen teoreettisen eläkkeen eivätkä pro rata –eläkkeen laskemiseen.

Suomella on Pohjoismaiden, Saksan ja Luxemburgin kanssa sosiaaliturvasopimukset, joiden mukaisesti tuleva aika ositetaan eli jaetaan tulevan ajan eläkkeen myöntävien maiden kesken niiden vakuutuskausiensa suhteessa.

Lakiosasto

8.3.2004

EU-säännökset rajoittavat kansallisen eläkkeen yhteensovitusta myös siten, että sen yhteensovitus LITA-korvauksen kanssa voidaan tehdä vain osittaisena, jos toinenkin EU-/ETA –maa tai Sveitsi yhteensovittaa saman LITA-korvauksen.

Ks. tulevan ajan osittamisesta EU-yleiskirje A 48/96 kohta 4.7.5.

Ks. EU-eläkkeiden yhteensovittamisesta yleiskirje A 48/96 kohta 4.13, yleiskirje A 29/93 kohta 5.5 sekä tiedote 10/96.

Kansallisen lain mukainen perhe-eläke määrätään yhteensovittamattomasta edunjättäjän eläkkeestä, joka on laskettu Suomen kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Kansallisen lain mukainen perhe-eläke myönnetään joko puhtaan kansallisena tai asetuksen/sosiaaliturvasopimuksen mukaisena kansallisena eläkkeenä.

Perhe-eläke on puhtaan kansallinen, kun ne on määrätty pelkästään Suomen kansallisen lainsäädännön perusteella. Perhe-eläke lasketaan puolestaan asetuksen mukaisena kansallisena eläkkeenä, kun se lasketaan Suomen työeläkelainsäädännön mukaisena, mutta ottaen huomioon EU-säännösten yhteensovittamista koskevat säännökset. Sosiaaliturvasopimuksen mukaisessa kansallisessa eläkkeessä otetaan huomioon EU-säännösten yhteensovittamissäännösten lisäksi sosiaaliturvasopimus. Tällöin tuleva aika on siis jaettu sopimuksen määräysten mukaisesti kunkin maan työskentelykausien suhteessa.

Ks. puhtaan kansallisesta ja asetuksen/sosiaaliturvasopimuksen mukaisesta kansallisesta eläkkeestä yleiskirje A 48/96 kohta 4.3.2.

Edunjättäjän kansallinen, Suomen työeläkelakien mukainen eläke lasketaan vertailua varten perusturvan suuruisena, koska edunjättäjän pro rata –eläkekin on perusturvan suuruinen. TEL:n lisäturvan osuus lisätään perhe-eläkkeeseen vasta vertailun jälkeen myönnettiinpä eläke siten kansallisena tai pro rata –eläkkeenä. Edunjättäjän julkisen puolen eläkkeet ovat joko perus- tai lisäturvan suuruisia.

Täysi yhteensovittamaton leskeneläke on lasten lukumäärästä riippuen 2/12 – 6/12 mukainen osuus edunjättäjän yhteensovittamattomasta kansallisesta eläkkeestä (puhtaan kansallisesta tai asetuksen/sosiaaliturvasopimuksen mukaisesta kansallisesta eläkkeestä). Lapseneläkkeiden yhteismäärä puolestaan on lasten lukumäärästä riippuen 4/12 – 10/12 mukainen osuus edunjättäjän yhteensovittamattomasta kansallisesta eläkkeestä. Jos edunsaajina on täysorpoja lapsia, näiden lasten eläkkeisiin voi tulla täysorvon lisä, joka on ennen yhteensovitusta enintään 2/12 edunjättäjän yhteensovittamattomasta eläkkeestä. Täysorvon lisä lisätään lapseneläkkeiden yhteismäärään.

Lakiosasto

8.3.2004

Perhe-eläke yhteensovitetään yhtenä kokonaisuutena. Kaikkien edunsaajien eläkkeet ovat mukana yhteensovituksessa tehtiinpä se sitten kansalliseen tai teoreettiseen perhe-eläkkeeseen. Perhe-eläkkeen yhteismäärä on edunsaajista riippuen 4/12 – 12/12 edunjättäjän eläkkeestä. Yhteensovituksen jälkeen perhe-eläke jaetaan edunsaajille yhteensovittamattomien eläkkeiden suhteessa. Yhteensovituksessa ja murto-osissa otetaan huomioon myös ne lapset, jotka eivät ole hakeneet perhe-eläkettä tai joille ei makseta lapseneläkettä asetuksen 1408/71 III luvun 8 luvun perusteella sen vuoksi, että Suomi ei ole ensisijainen lapseneläkkeen maksajamaa. Jos eläkesovitus tulee tehtäväksi, tehdään se yhteensovituksen jälkeen.

Ks. perhe-eläkkeestä yleiskirje A 11/90 ja perhe-eläkkeiden yhteensovittamisesta yleiskirje A 29/93 kohta 8 sekä EU-eläkkeiden yhteensovittamisesta yleiskirje A 48/96 kohta 4.13 sekä tiedote 10/96.

Perhe-eläke kansallisena eläkkeenä määräytyy siis seuraavalla tavalla:

- o lasketaan edunjättäjän kansallinen eläke (puhtaan kansallinen tai asetuksen/sosiaaliturvasopimuksen mukainen), jos edunjättäjä ei ole eläkkeellä kuollessaan
- o lasketaan yhteensovittamaton lesken ja lasten osuus
- o yhteensovitetään perhe-eläke yhtenä kokonaisuutena
- o jaetaan perhe-eläke edunsaajille yhteensovittamattomien eläkkeiden suhteessa
- o tehdään eläkesovitus (leskeneläkkeeseen).

3.4.1.2

Pro rata –perhe-eläke

Perhe-eläkkeen perusteena oleva edunjättäjän yhteensovittamaton teoreettinen eläke lasketaan kuten kansallinen eläke, mutta muissa EU-/ETA –maissa tai Sveitsissä tapahtunut työskentely rinnastetaan Suomessa tapahtuneeseen työskentelyyn.

Ks. teoreettisen eläkkeen määräytymisestä yleiskirje A 48/96 kohta 4.3.2 ja vakuutuskausien huomioon ottamisesta teoreettisessa eläkkeessä kohta 4.4.

Edunjättäjän eläkkeeseen liitetään tuleva aika silloin, kun siihen on oikeus kansallisen lainsäädännön mukaan. Vaikka edunjättäjän eläkkeeseen ei enää kansallisen lainsäädännön perusteella voitaisikaan liittää tulevaa aikaa, oikeus tulevaan aikaan voi syntyä asetuksen 1408/71 pe-

Lakiosasto

8.3.2004

rusteella, jos edunjättäjä on tullut työkyvyttömäksi tai kuollut ollessaan työsuhhteessa tai harjoittaessaan yrittäjätoimintaa EU-/ETA –maassa tai Sveitsissä (asetuksen 1408/71 liite VI.M.2). Tällöin edellytetään kuitenkin, että henkilö on ollut eläketapahtuman ja sitä välittömästi edeltäneiden kymmenen vuoden aikana vähintään 12 kuukautta työeläkkeeseen oikeuttavassa, vakuutetussa ansiotyössä Suomessa.

Ks. tulevan ajan pro rata –eläkkeestä yleiskirje A 48/96 kohta 4.7.3.

EU-säännökset edellyttävät muiden EU-maiden vakuutuskausien rinnastamista Suomen vakuutuskausiin. Sen vuoksi eläkkeenhakijalla on oikeus korotettuun karttumaa, jos hän on työskennellyt muussa EU-/ETA-maassa tai Sveitsissä korotettuun karttumaan oikeuttavan ikäisenä. Korotuksen osuus lasketaan teoreettiseen eläkkeeseen erillisenä lisänä. Lisäkarttuman suuruus määrätään sen palvelussuhteen säännösten ja eläkepalkan mukaan, johon tuleva aika on liitetty.

Ks. korotetusta karttumasta teoreettisessa eläkkeessä yleiskirje A 48/96 kohta 4.6.3.

Edunjättäjän teoreettisesta eläkkeestä lasketaan yhteensovittamaton perhe-eläke. Tämän jälkeen teoreettinen perhe-eläke yhteensovitetaan. Teoreettisen perhe-eläkkeen yhteensovitusraja on sama kuin kansallisen perhe-eläkkeen yhteensovitusraja. Tästä yhteensovitetusta teoreettisesta perhe-eläkkeestä lasketaan lesken ja lasten osuudet ja pro rata –eläkkeet.

Ks. perhe-eläkkeiden yhteensovittamisesta yleiskirje A 29/93 kohta 8 sekä EU-eläkkeiden yhteensovittamisesta yleiskirje A 48/96 kohta 4.13 sekä tiedote 10/96.

Eläkesovitus tehdään teoreettiseen yhteensovitettuun leskeneläkkeeseen, jos eläkesovitus tulee tehtäväksi. Lesken pro rata –eläke lasketaan tästä yhteensovitetusta, eläkesovitetusta teoreettisesta leskeneläkkeestä.

Perhe-eläke pro rata –eläkkeenä määräytyy siis seuraavalla tavalla:

- o lasketaan edunjättäjän teoreettinen eläke, jos edunjättäjä ei ollut eläkkeellä kuollessaan,
- o lasketaan yhteensovittamaton lesken ja lasten osuus,
- o yhteensovitetaan teoreettinen perhe-eläke,
- o lasketaan lesken ja lasten osuudet yhteensovitetusta teoreettisesta perhe-eläkkeestä,

Lakiosasto

8.3.2004

- o tehdään eläkesovitus (leskeneläkkeeseen),
- o lasketaan pro rata lesken- ja lapseneläke.

Kansallisesta ja pro rata –eläkkeestä suurempi myönnetään perhe-eläkkeenä, jos kysymyksessä on uusi pohja. Jos kysymyksessä on vanha pohja, edullisuusvertailua ei tehdä, jollei eläkesovitus tule tehtäväksi. Perhe-eläke määrätään edunjättäjälle myönnetyn joko kansallisen tai pro rata –eläkkeen perusteella.

3.5

Ruotsin eläke ja tulevan ajan ositus

Edunjättäjän eläkkeen tulevan ajan ositusta ei poisteta, jos edunjättäjä sai kuollessaan vanhuuseläkettä Ruotsista.

Ruotsin vanhuuseläke on alun perin myönnetty työkyvyttömyyseläkkeenä (förtidspension, sjukbidrag), jos edunjättäjän eläkkeen tuleva aika on Suomessa ositettu. Jos Ruotsin eläke on alun perin myönnetty vanhuuseläkkeenä tai ansioperusteisena sairauskorvauksena (inkomstrelaterad sjukersättning; ISA), ei perhe-eläkkeen pohjana olevassa edunjättäjän eläkkeessä voi Suomessa olla ositettu tuleva aika.

Ruotsin perhe-eläkkeeseen saattaa sisältyä tuleva aika, jos edunjättäjä ei ollut kuollessaan eläkkeellä tai sai kuollessaan ansioperusteista sairauskorvausta (inkomstrelaterad sjukersättning; ISA). Tämä koskee tilanteita, joissa edunjättäjä on kuollut 1.1.2003 tai sen jälkeen.

Jos leskelle myönnetään omställningspension, tulevan ajan edellytyksenä on, että edunjättäjällä on eläkkeen perusteena olevia tuloja (työskennellyt tai on saanut esim. ansioperusteista sairauskorvausta) Ruotsissa eläketapahtumavuotta edeltäneen viiden vuoden aikana kolme vuotta. Änkepensionissa vastaava edellytys on, että edunjättäjällä on eläkkeen perusteena olevia tuloja eläketapahtumavuotta edeltäneen neljän vuoden aikana kahdelta vuodelta.

Työskentely toisessa EU-/ETA –maassa taikka Sveitsissä rinnastetaan työskentelyyn Ruotsissa. Aina kuitenkin edellytetään, että edunjättäjällä on tarkastelujakson aikana ainakin vuoden ajalta eläkkeen perusteena olevia tuloja Ruotsissa.

Kun edunjättäjä on kuollut ennen 1.1.2003, tuleva aika lasketaan Ruotsin perhe-eläkkeeseen, jos edunjättäjä oli kuollessaan työntekijänä vaakuutettu Ruotsissa tai toisessa EU-/ETA –maassa taikka jos hän sai kuollessaan näistä maista jotakin ansioihin sidottua etuutta.

Lakiosasto

8.3.2004

3.6

Perhe-eläkkeen eläkesovitus

Eläkesovitus voi vaikuttaa sekä kansallisen että EU-säännöin lasketun leskeneläkkeen suuruuteen. Eläkesovituksessa lesken omat työeläkkeet voivat pienentää täyttä leskeneläkettä.

Eläkesovitus tehdään,

- o heti leskeneläkkeen alkaessa, kun perhe-eläke myönnetään yli 65-vuotiaalle leskelle tai leskelle, joka on jo työeläkkeellä,
- o kun eläkesovittamatonta leskeneläkettä on ensin maksettu kuukaudelta kuukaudelta, jos leski on alle 65-vuotias eikä saa omaa työeläkettä,
- o kun edunjättäjän kuollessa edunjättäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa asunut nuorin lapsi täyttää 18 vuotta,
- o jos leskelle myönnetään uusi työ- tai virkasuhteeseen perustuva eläke muuna kuin osa-aikaeläkkeenä.

Lesken omina työeläkkeinä otetaan huomioon joko hänen sillä hetkellä saamansa eläkkeet, tai ne työkyvyttömyyseläkkeet, jotka leski saisi, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinhetkellä tai sinä päivänä, jona nuorin lapsi täytti 18 vuotta. Myös ulkomaiset vastaavat etuudet otetaan huomioon.

Eläkesovitusperuste on edunjättäjän työeläkkeiden yhteismäärän mukaan määritelty raja, johon lesken omia työeläkkeitä verrataan. Jos lesken omat työeläkkeet ylittävät eläkesovitusperusteen, ylitteestä puolet vähennetään leskeneläkkeestä. Eläkesovitusperusteessa otetaan huomioon myös vastaava etuus EU-/ETA -maista tai Sveitsistä.

Ks. eläkesovituksesta yleiskirje A 11/90 kohta 5.

Uusi eläkesovitus tehdään, jos leskelle myönnetään uusi työ- tai virkasuhteeseen perustuva eläke muuna kuin osa-aikaeläkkeenä. Myös vastaava ulkomainen eläke voi olla uusi eläke.

Ks. yleiskirje A 11/90 kohta 6.1.5.

Lakiosasto

8.3.2004

3.6.1

Eläkesovitusperusteen määrittäminen

Kansallinen leskeneläke

Kansallisen leskeneläkkeen (puhtaan kansallisen tai asetuksen/sosiaaliturvasopimuksen mukaisen kansallisen leskeneläkkeen) eläkesovitusperuste määrätään edunjättäjän Suomen työeläkkeen taikka eläkekertymän sekä edunjättäjän EU-/ETA –maista tai Sveitsistä saaman työeläkkeen perusteella.

Eläkesovitusperuste määrätään edunjättäjän työeläkkeiden yhteensovittamattoman yhteismäärän perusteella.

Ks. eläkesovitusperusteesta yleiskirje A 11/90 kohta 5.2.

Jos edunjättäjä ei ollut kuollessaan eläkkeellä, mutta hän oli työskennellyt myös muussa EU-/ETA –maassa tai Sveitsissä, hänen työeläkkeenään pidetään sellaista eläkettä, joka hänelle olisi myönnetty, jos hänen ulkomailla työskentelynsä olisi ollut Suomen työeläkelakien alaista työskentelyä (teoreettinen eläke).

Teoreettinen eläke lasketaan toisen EU-/ETA –maan tai Sveitsin vakuutuskausitodistuksen (E 205) tietojen perusteella samoin kuin laskettaisiin yleensä EU-eläkkeen teoreettinen eläke. Tällöin on kuitenkin kysymyksessä yhteensovittamaton teoreettinen eläke.

Ks. teoreettisen eläkkeen määräytymisestä yleiskirje A 48/96 kohta 4.3.2 ja vakuutuskausien huomioon ottamisesta teoreettisessa eläkkeessä kohta 4.4.

Ruotsin eläke ja eläkesovitusperuste

Eläkesovitusperusteessa otetaan huomioon Ruotsista työkyvyttömyyden perusteella myönnetty ansioperusteinen sairauskorvaus (inkomstrelaterad sjukersättning; ISA), jos edunjättäjä sai sitä kuollessaan.

Kaikissa maissa ei pitkäkestoisen työkyvyttömyyden ajalta maksettavasta etuudesta käytetä termiä eläke. Ruotsissa vuoden 2003 alusta voimaan tulleen työkyvyttömyyseläketä vastaavan etuuden nimi on sairauskorvaus (sjukersättning). Ruotsin sairauskorvaus myönnetään sairausvakuutusjärjestelmästä. Sairauskorvaus on kuitenkin pitkäkestoinen etuus, joka voidaan myöntää, jos työkyvyttömyyden arvioidaan jatkuvan yli vuoden ajan. Se korvaa ennen 1.1.2003 myönnettyt työkyvyttömyyseläkkeet (förtidspension, sjukbidrag). Näin ollen se voidaan rinnastaa työ-

Lakiosasto

8.3.2004

kyvyttömyyseläkkeeseen. Ks. Ruotsin sairauskorvauksesta tiedote 1/2003.

Teoreettinen eläke Teoreettisen leskeneläkkeen eläkesovitusperuste määrätään yhteensovittamattoman edunjättäjän teoreettisen eläkkeen perusteella. Teoreettisen leskeneläkkeen eläkesovitusperuste voi olla eri kuin kansallisen leskeneläkkeen eläkesovitusperuste.

3.6.2

Lesken oma eläke eläkesovituksessa

Eläkesovituksessa voidaan ottaa huomioon lesken Suomesta saamien eläkkeiden lisäksi myös lesken ulkomailta saama oma eläketulo tai vastaava etuus. Lesken EU-/ETA –maasta tai Sveitsistä saama eläke otetaan kuitenkin aina huomioon eläkesovituksessa.

Leski on eläkkeellä

Lesken omana eläkkeenä otetaan eläkesovituksessa huomioon myös muusta EU-/ETA –maasta tai Sveitsistä saatu työeläke tai vastaava etuus silloin, jos leski on eläkesovitushetkellä eläkkeellä.

Osatyökyvyttömyyseläke otetaan huomioon täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruisena. Jos muusta maasta työkyvyttömyysetuus on myönnetty esim. ½ suuruisena, kerrotaan se kahdella ja jos työkyvyttömyysetuus on myönnetty 1/3 suuruisena, kerrotaan se kolmella jne.

Jos toisesta EU-maasta ei ole myönnetty leskelle omaa eläkettä sen vuoksi, että hän ei ole työskennellyt kahtatoista kuukautta kyseisessä maassa, myönnetään Suomesta leskelle teoreettinen eläke. Suomesta myönnettävässä eläkkeessä on siis mukana alle kahdentoista kuukauden työskentely toisessa EU-maassa. Tällöin eläkesovituksessa käytetään lesken omana eläkkeenä teoreettista eläkettä.

Ks. alle kahdentoista kuukauden pituisesta työskentelystä muussa EU-/ETA –maassa tai Sveitsissä yleiskirje A 48/96 kohta 4.5.

Jos leski saa omaa eläkettä Suomesta, mutta toisen maan eläkehakemus on hylätty sen vuoksi, ettei leski ole eläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvytön tai ettei leski ole vielä täyttänyt vanhuuseläkeikää, ulkomaan työskentely otetaan huomioon siten kuin leski ei olisi vielä eläkkeellä.

Ruotsin sairauskorvaus

Lesken omana tulona otetaan eläkesovituksessa huomioon Ruotsin ansioperusteinen sairauskorvaus (inkomstrelaterad sjukersättning; ISA).

Ks. kohta 3.6 .1.

Lakiosasto

8.3.2004

Leski ei ole eläkkeellä

Eläkesovituksessa käytetään lesken omana eläkkeenä laskennallista eläkettä, jos leski ei ole vielä eläkkeellä. Laskennallinen eläke määrätään työkyvyttömyyseläkkeenä, jonka leski saisi, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinpäivänä tai nuorimman lapsen 18-vuotispäivänä.

Laskennallinen eläke määrätään myös lesken ulkomaan työskentelystä. Lesken työeläkkeenä pidetään tällöin sellaista eläkettä, joka hänelle olisi myönnetty, jos hänen ulkomailla työskentelynsä olisi ollut Suomen työeläkelakien alaista työskentelyä (teoreettinen eläke). Teoreettinen eläke lasketaan toisen EU-/ETA -maan tai Sveitsin vakuutuskausitodistuksen (E 205) tietojen perusteella samoin kuin laskettaisiin yleensä EU-eläkkeen teoreettinen eläke. Lesken oman eläkkeen määrä rajoitetaan yhteensovitusrajaan.

Eläkesovituksessa otetaan huomioon myös lesken oman, ulkomaisen eläkkeen arvioitu määrä, jos leski ei ole työskennellyt Suomessa. Lesken omana eläkkeenä käytetään samaa euromäärää sekä teoreettisen että kansallisen leskeneläkkeen eläkesovituksessa.

3.6.3

Uusi eläkesovitus

Uusi eläkesovitus tehdään, jos leskelle myönnetään uusi työ- tai virkasuhteeseen perustuva eläke muuna kuin osa-aikaeläkkeenä. Myös vastaava ulkomainen eläke voi olla uusi eläke.

Ks. uudesta eläkesovituksesta yleiskirje A 11/90 kohta 6.1.2 .

Jos leskelle on Ruotsista myönnetty sairauskorvaus (ISA; inkomstrelaterad sjukersättning), jonka jälkeen hänelle myönnetään vanhuuseläke Ruotsista, uutta eläkesovitusta ei tehdä.

Kun eläkesovitus on aikanaan tehty ja ulkomaan eläke on otettu huomioon eläkesovituksessa laskennallisena eläkkeenä (teoreettinen eläke), tehdään uusi eläkesovitus, kun leskelle myönnetään oma eläke Suomesta. Ulkomaan eläkkeenä käytetään laskennallista ulkomaan osuutta aikanaan määritellystä teoreettisesta eläkkeestä. Tämä saadaan siten, että teoreettisesta eläkkeestä vähennetään lesken puhtaan kansallinen, laskennallinen oma eläke. Näin määriteltäviä ulkomaan laskennallista osaa (indeksillä korjattuna) käytetään aina uusissa eläkesovituksissa siihen saakka kunnes saadaan tieto ulkomaan eläkkeestä.

Esimerkki. Edunjättäjä, joka on työskennellyt ainoastaan Suomessa, on kuollut tammikuussa 1998. Hänen eläkkeensä määrä kansallisesti on 720,00 e/kk, joten leskeneläkkeen määrä on

Lakiosasto

8.3.2004

360,00 e/kk (ind. 1825). Leskellä on vakuutuskausia Suomessa 108 kuukautta ja Ruotsissa 75 kuukautta eli yhteensä 183 kuukautta. Lesken Suomessa karttunut eläke on 380,00 e/kk ja tulevan ajan osuus on 103,00 e/kk (ind. 1825). Yhteensovitus ei ole vaikuttanut eläkkeiden määrään.

Leskelle tehdään eläkesovitus lesken laskennallisen teoreettisen eläkkeen kanssa alkueläkkeen jälkeen 1.8.1998 alkaen (ind. 1825). Lesken laskennallinen puhtaan kansallinen eläke on $380,00 + 103,00 = 483,00$ e/kk ja teoreettinen eläke on 746,89 e/kk. Lesken laskennallinen ulkomaan eläke on $746,89 - 483,00 = 263,89$ e/kk. Eläkesovitusylite on $746,89 - 637,40 = 109,49 / 2 = 54,75$ e/kk. Eläkesovitettu leskeneläke on $360,00 - 54,75 = 305,25$ e/kk.

Leskelle tehdään uusi eläkesovitus 1.8.2003 alkaen, koska hänelle on myönnetty työkyvyttömyyseläke Suomesta 1.8.2003 alkaen (ind. 2103). Ruotsi on hylännyt lesken oman työkyvyttömyyseläkehakemuksen. Lesken oma puhtaan kansallinen eläke on 585,30 e/kk ja lesken laskennallinen ulkomaan eläke on $2103/1825 \times 263,89 = 304,09$ e/kk. Eläkesovitusylite on $(585,30 + 304,09) - 734,50 = 154,89 / 2 = 77,45$ e/kk. Eläkesovitettu leskeneläke on $414,84 - 77,45 = 337,39$ e/kk.

Jos leskelle on Suomesta myönnetty työttömyyseläke, joka muuttuu vanhuuseläkkeeksi, kysymyksessä ei ole uusi eläkesovitus. Jos tällöin toisesta EU-maasta myönnetään leskelle ensimmäistä kertaa eläke, esim. vanhuuseläke, kysymyksessä on uusi eläkesovitus. Suomen vanhuuseläke huomioidaan eläkesovituksessa ilman tulevaa aikaa, jos työttömyyseläke on myönnetty lepäävällä tulevalla ajalla.

3.6.4

Suhteellinen eläkesovitus (puolitettun ylitteen jakaminen)

Kun eläkesovitusperuste on määrätty, verrataan lesken omaa eläkettä tähän eläkesovitusperusteeseen. Sen jälkeen lesken oman eläkkeen ja eläkesovitusperusteen erotus, ylite, puolitetaan. Leskeneläkettä vähennetään tämän puolikkaan verran.

Ks. yleiskirje A 11/90 kohta 5.2.

Kansallinen eläke

Leskeneläkettä vähentävä ylitteen puolikas jaetaan toisen EU-/ETA – maan tai Sveitsin laskennallisen leskeneläkkeen ja Suomen leskeneläkkeen suhteessa, jos EU-leskeneläke määrätään kansallisena eläkkeenä. Suomen leskeneläke otetaan huomioon joko sosiaaliturvasopimuksen/asetuksen mukaisena kansallisena tai puhtaan kansallisena riippuen siitä, kumpaa määrää käytetään kansallisen ja pro rata – eläkkeen vertailussa.

Lakiosasto

8.3.2004

Ks. LA-tiedote 8/99.

Ylitteen puolikas jaetaan eri järjestelmien kesken seuraavasti:

Suomen leskeneläkkeen (esim. VEL + TEL) määrään lisätään laskennallinen muun EU-/ETA –maan tai Sveitsin leskeneläkkeen määrä. Laskennallisena ulkomaan leskeneläkkeenä pidetään sitä osaa edunjättäjän toisen maan eläkkeestä, joka olisi lesken osuus siitä Suomen lain-säädännön mukaan laskettuna.

Esimerkki. Edunjättäjän toisen maan eläke on 100 €. Leski on yksin edunsaajana. Tällöin ylitteen puolikkaan jakamisessa huomioon otettava laskennallinen muun maan leskeneläkkeen määrä on $6/12$ edunjättäjän eläkkeestä eli 50 €.

Tällöin esimerkiksi yksityisen sektorin kansallista leskeneläkettä vähennetään sillä suhteellisella osalla, joka yksityisen sektorin leskeneläke on kaikkien maiden leskeneläkkeestä.

Esimerkki. TEL 100 €, VEL 150 € ja toinen maa 50 €. Puolet ylitteestä on 80 €. TEL:n osuus on $100 / 300 \times 80 = 26,67$. TEL-leskeneläke on 73,33 €.

Jos edunjättäjä ei kuollessaan ollut eläkkeellä, ylitteen puolikkaan jakamisessa edunjättäjän ulkomaan työeläke määritellään siten, että lasketaan hänen yhteensovitettu teoreettisen eläkkeen määrä Suomessa. Näin saadusta eläkkeestä vähennetään edunjättäjän joko sosiaaliturvasopimuksen/ asetuksen mukainen kansallinen tai puhtaan kansallinen riippuen siitä, kumpaa määrää käytetään edunjättäjän eläkkeenä. Näin saatua erotusta pidetään edunjättäjän ulkomaan eläkkeenä.

Esimerkki. Edunjättäjä oli työskennellyt Suomessa 30 vuotta ja Ruotsissa 10 vuotta. Edunjättäjän Suomen eläkkeen määrä on 700 € ja eläkepalkka 1700 €. Edunjättäjän teoreettisen eläkkeen määrä $40 / 30 \times 700 \text{ €} = 933,33 \text{ €}$. Yhteensovitus ei vaikuta teoreettisen eläkkeen määrään. Näin saadusta teoreettisen eläkkeen määrästä vähennetään edunjättäjän Suomen eläkkeen määrä eli $933,33 \text{ €} - 700 \text{ €} = 233,33 \text{ €}$. Erotusta pidetään edunjättäjän ulkomaan eläkkeen määränä ylitteen puolikkaan jakamisessa.

Pro rata –eläke

Kun lesken pro rata –eläkettä lasketaan, eläkesovitus tehdään teoreettiseen yhteensovitettuun leskeneläkkeeseen. Jos leskeneläkkeen määrää vähennetään eläkesovituksen vuoksi, vähennys tehdään teoreettiseen leskeneläkkeeseen. Tästä eläkkeestä lasketaan pro rata –osuus. Koska ylitteen puolikas on vähennetty teoreettisesta leskeneläkkeestä, pro rata –leskeneläke on jo eläkesovitettu.

Lakiosasto

8.3.2004

3.6.5

Ulkomaan eläkkeen muuntaminen eläkesovituksessa

Huomioon otettava päivä

Valuutan muuntaminen tapahtuu noudattamalla valuuttojen muunnosta annettuja ohjeita (asetus 574/72 artikla 107, yleiskirje A 37/94). Valuutan muuntamisessa "huomioon otettava päivä" on päivä, jonka mukaisina eläkesovitusperuste ja lesken tulot otetaan huomioon. Se on siis joko edunjättäjän kuolinpäivä, lapseneläkkeen lakkaamispäivä tai uuden eläkesovituksen ajankohta. Tämän päivän perusteella määrätään, mikä kuukauden keskikurssia käytetään. Kun ulkomaan valuutta on muunnettu euroiksi, euromäärä korotetaan tarvittaessa eläkesovitushetken tasoon.

Eläkesovitusperuste

Eläkesovitusperuste määrätään edunjättäjän eläkkeen perusteella sen mukaan kuin se oli edunjättäjän kuollessa tai lapseneläkkeen lakatessa. Eläkesovitusperustetta määrättäessä huomioon otettava päivä on aina edunjättäjän kuolinpäivä. Kuolinpäivästä edunjättäjän eläke korotetaan TEL-indeksillä eläkesovitushetken tasoon (seitsemännen kalenterikuukauden alku tai lapseneläkkeen lakkaamishetki). Näin laskettua eläkesovitusperustetta käytetään myös myöhemmin tehtävissä eläkesovituksissa TEL-indeksillä korotettuna.

Lesken omat tulot

Lesken tulojen muuntamisessa huomioon otettava päivä on joko edunjättäjän kuolinpäivä tai lapseneläkkeen lakkaamispäivä. Jos uusi eläkesovitus tehdään leskelle myönnetyn oman eläkkeen perusteella, huomioon otettava päivä on uuden eläkesovituksen ajankohta.

Kun eläkesovitus tehdään alkueläkkeen jälkeen, lesken tulot huomioidaan kuolinhetken mukaisena ja korotetaan TEL-indeksillä eläkesovitushetken tasoon. Kun eläkesovitus puolestaan tehdään lapseneläkkeen lakatessa, lesken ulkomaan eläkkeen määrä on selvitettävä eläkesovitushetken tasossa, jos leski on eläkkeellä.

Ks. myös tiedote 18/96.

3.7

Edunsaajien määrän muutos

Perhe-eläkkeen pohjaa ei lasketa uudelleen, jos eläkkeensaajien määrä muuttuu. Koska lasten lukumäärä vaikuttaa sekä lesken- että lapseneläkkeen määrään, saattaa edunsaajien määrän muuttuminen suurentaa lesken- tai lapseneläkettä. Näin ollen perhe-eläke jaetaan uudelleen edunsaajien kesken.

Lakiosasto

8.3.2004

3.8

Muun ulkomaan eläkkeen kuin EU-/ETA –maan tai Sveitsin eläkkeen huomioon ottaminen Suomen perhe-eläkkeessä

Eläkesovitus muussa kuin EU-tilanteessa

Eläkesovituksen avulla leskeneläke mitoitetaan vastaamaan edunjättäjän kuolemasta aiheutunutta menetystä. Näin ollen myös ulkomaan eläkkeet voidaan ottaa huomioon tässä kokonaisarvioinnissa.

Lesken oma eläke voidaan ottaa eläkesovituksessa huomioon myös silloin, kun eläke myönnetään jostakin muusta maasta kuin EU-/ETA –maasta tai Sveitsistä. Ulkomaan eläkkeen huomioon ottamisesta on nimenomainen säännös ainoastaan vain lesken oman eläkkeen huomioon ottamisesta eläkesovituksessa (TEL:n 8 c §). Jos siis lesken oma eläke otetaan huomioon eläkesovituksessa, on myös eläkesovitusperusteissa otettava huomioon mahdollinen edunjättäjän ulkomaan eläke.

Eläkesovitustiedot lähtökohtaisesti saadaan toisesta maasta, jos kysymyksessä on maa, jonka kanssa Suomella on sosiaaliturvasopimus. Näin ollen myös näissä sopimustilanteissa otetaan eläkesovituksessa aina huomioon ulkomaan työskentely.

Eläkelaitoksen voi olla käytännössä mahdoton saada tietoja ulkomaan maksamasta eläkkeestä tai saada edes vakuutuskausia, jollei kysymyksessä ole EU-/ETA –maa tai Sveitsi taikka muu sosiaaliturvasopimusmaa. Tämän voi estää esimerkiksi toisen maan tietosuoja säännökset. Eläkkeenhakijan olisikin itse ilmoitettava (TEL:n 17 b §:n mukaisesti), jos hän saa ulkomaista eläkettä myös toisesta maasta.

Leskeneläkettä pienentävä vähennys, puolet ylitteestä, vähennetään kuitenkin kokonaisuudessaan Suomen leskeneläkkeestä. Ylitteen puolikasta ei jaeta Suomen leskeneläkkeen ja sosiaaliturvasopimusmaan tai muun maan laskennallisen leskeneläkkeen suhteessa ennen vähentämistä. Ulkomaan eläkettä ei siis oteta huomioon suhteellisessa eläkesovituksessa.

Ks. VakO:n ratkaisu 28.1.1998, 12491/95.

Sosiaaliturvasopimuksen vaikutus

Suomen EU-/ETA –alueen ulkopuolinen sosiaaliturvasopimus (esimerkiksi USA:n sopimus) voi vaikuttaa myönnettävän perhe-eläkkeen määrään. Tällaista sopimusta ei oteta huomioon sosiaaliturvasopimuksen mukaista kansallista eläkettä tai pro rata –eläkettä laskettaessa. Perhe-eläke kuitenkin myönnetään ko. sosiaaliturvasopimuksen mukaisena, jos se niin laskettuna on suurempi kuin EU-säännösten mukainen eläke. Tällöin lasketaan (sosiaaliturvasopimuksen mukainen) kansallinen

Lakiosasto

8.3.2004

eläke, Suomen ja USA:n sosiaaliturvasopimuksen mukainen eläke ja pro rata –eläke.

Esimerkki. Edunjättäjä oli työskennellyt Suomessa, Ruotsissa ja USA:ssa. Edunjättäjä kuolee Suomessa työsuhteessa ollessaan. Kun työeläkelaitos laskee EU-säännösten mukaisen eläkkeen, ei USA:n vakuutuskausia oteta huomioon sosiaaliturvasopimuksen mukaisessa kansallisessa eikä pro rata –eläkkeessä. Näin ollen tulevan ajan ositus tehdään Suomen ja Ruotsin vakuutuskausien suhteessa. Perhe-eläke myönnetään sosiaaliturvasopimuksen mukaisena kansallisena eläkkeenä, jolloin tulevan ajan sisältävä eläke on ositettu Suomen ja Ruotsin vakuutuskausien suhteessa.

Esimerkki. Edunjättäjä oli työskennellyt Suomessa, Ruotsissa ja USA:ssa. Edunjättäjä kuolee USA:ssa työssä ollessaan. Työeläkelaitos myöntää perhe-eläkkeen Suomen ja USA:n välisen sopimuksen mukaisena eläkkeenä, jos perhe-eläkkeeseen laskeaan tulevan ajan osuus ainoastaan ko. sopimuksen perusteella.

Ks. tarkemmin eläkkeen myöntämisen edellytyksistä yleiskirje A 45/92 Suomen ja Yhdysvaltain välisestä sosiaaliturvasopimuksesta.

4

EU-PERHE-ELÄKEPÄÄTÖS JA MUUTOKSENHAKU

4.1

Päätös EU-perhe-eläkkeestä

EU-eläkehakemukseen antaa päätöksen Suomessa yksi tai useampi työeläkelaitos sekä Kansaneläkelaitos, jos myös KEL-eläkettä on haettu. Tämän lisäksi eläkepäätöksen antavat kaikkien niiden maiden muiden EU-/ETA –maiden ja Sveitsin eläkelaitokset, joissa edunjättäjä oli ollut vakuutettu.

Jos kysymyksessä on VILMA-tapaus, edunjättäjän teoreettinen laitos antaa päätösyhdistelmän kaikista VILMA-eläkkeistä. Jos kysymyksessä ei ole VILMA-tapaus sekä teoreettinen laitos että seurannaislaitos antavat omat päätöksensä erikseen.

Ks. päätöksenantomenettelystä yleiskirje A 48/96 kohta 5.

Väliaikainen päätös

Jos kysymyksessä on vanha pohja, jossa edunjättäjän eläkkeen tuleva aika on ositettu ja jos ei ole varmuutta siitä, myöntääkö toinen maa tulevan ajan sisältävän leskeneläkkeen, teoreettinen laitos antaa perhe-eläkkeestä väliaikaisen päätöksen ositetulla tulevalla ajalla. Näin vältetään takaisinperinnältä. Tulevan ajan ositus poistetaan perhe-

Lakiosasto

8.3.2004

eläkkeestä lopullisessa päätöksessä, jos toinen maa ei myönnä leskelle tulevan ajan sisältävää perhe-eläkettä.

Jos kysymyksessä on uusi pohja ja jos tuleva aika ositetaan, annetaan perhe-eläkkeestä aluksi väliaikainen päätös ositetulla tulevilla ajalla. Lopullinen päätös perhe-eläkkeestä voidaan antaa vasta sen jälkeen, kun saadaan toisesta maasta tieto siitä, myöntääkö se leskelle perhe-eläkkeen, ja sisältyykö leskelle myönnettävään perhe-eläkkeeseen tuleva aika.

VILMA-tilanteessa sekä seurannaislaitoksen että teoreettisen laitoksen päätös annetaan VILMA-päätösyhdistelmällä väliaikaisena, jos teoreettinen laitos ei voi antaa päätöstään lopullisena, vaikka seurannaislaitoksen päätös voitaisiin antaa heti lopullisena.

Eläkesovituspäätös

Eläkesovituksessa tarvittava lesken oman eläkkeen sekä edunjättäjän eläkkeen teoreettinen määrä voidaan arvioida U-liitteellä ilmoitettujen tietojen perusteella. Tällöin leskeneläkkeestä annetaan väliaikainen eläkesovituspäätös. Lopullinen eläkesovituspäätös voidaan antaa sen jälkeen, kun tarvittavat eläkesovitustiedot on saatu toisesta maasta.

Eläkelaitos voi keskeyttää leskeneläkkeen maksamisen, jos eläkelaitoksella ei ole eläkesovitushetkellä tarvittavia ulkomaisia tietoja käytettävänä ja jos on todennäköistä, että eläkesovituksen jälkeen ei perhe-eläkettä jää maksettavaksi. Leskeneläkkeen maksamista jatketaan sen jälkeen, kun eläkelaitos on saanut ulkomaiset tiedot. Tällä tavoin voidaan välttää takaisinperintä.

Kun lesken omana ulkomaan eläkkeenä käytetään uudessa eläkesovituksessa ulkomaan laskennallista osaa teoreettisesta eläkkeestä, eläkesovituksesta annetaan väliaikainen päätös, jos samanaikaisesti on haettu myös ulkomaan eläkettä (katso sivulla 24 oleva esimerkki ulkomaan laskennallisen osan määrittämisestä). Kun eläkelaitos saa tiedon ulkomaan eläkkeen määrästä, eläkelaitos antaa lopullisen päätöksen väliaikaisen päätöksen tilalle.

4.2

Päätösten yhteenveto

Käsitlevä laitos antaa päätösten yhteenvedon silloin, kun perhe-eläke, lapseneläke ja leskeneläke on myönnetty asetuksen 1408/71 III osaston 3 luvun mukaisena.

Ks. yleiskirje A 48/96 kohta 5 11.

Kun käsitlevä laitos on Eläketurvakeskus, teoreettinen laitos lähettää päätökset (myös seurannaislaitosten päätökset, jos kysymyksessä ei

Lakiosasto

8.3.2004

ole VILMA-tilanne) Eläketurvakeskuksen ulkomaisten eläkeasioiden osastolle päätösten yhteenvedoa varten. Mikäli käsittelevä laitos on muussa EU-/ETA -maassa tai Sveitsissä, päätökset ja E 210-lomake lähetetään Kelan UM-yksikön kautta ulkomaan käsittelevälle laitokselle.

Esimerkki. Edunjättäjä oli työskennellyt sekä Suomessa että Ruotsissa. Edunjättäjä kuolee Ruotsissa. Leski asuu Suomessa ja lapset asuvat Ruotsissa. Leski jättää eläkehakemuksen Kelan toimistoon ja lapset paikalliseen vakuutuskassaan Ruotsissa. Eläketurvakeskus on käsittelevä laitos lesken hakemuksen osalta ja Ruotsin vakuutuskassa lasten hakemuksen osalta. Lasten eläkehakemus toimitetaan teoreettiseen laitokseen Kelan UM-yksikön kautta. Teoreettinen laitos lähettää leskeneläkepäättöksen (myös seurannaislaitoksen päätöksen, jos ei VILMA-tapaus). Eläketurvakeskuksen ulkomaisten eläkeasioiden osastolle, joka tekee päätösten yhteenvedon. Lapseneläkepäättökset ja E 210-lomake puolestaan lähetetään Kelan UM-yksikön kautta Ruotsin käsittelevälle laitokselle (vakuutuskassalle).

Perhe-eläkepäättökset, joissa leskeneläke eläkesovitetaan alkueläkkeen jälkeen, lähetetään käsittelevälle laitokselle vasta, kun eläkesovitus on tehty. Käsittelevä laitos antaa päätösten yhteenvedon eläkesovituksen jälkeen ja merkitsee yhteenvedoon leskeneläkkeen sekä alkueläkkeen että eläkesovitetun eläkkeen määräisenä.

Käsittelevä laitos ei anna päätösten yhteenvedoa, jos lapseneläke on myönnetty teoreettisena lapseneläkkeenä asetuksen 1408/71 III osaston 8 luvun mukaisesti. Perhe-eläkkeestä päätösten yhteenvedoa ei myöskään tehdä, kun eläkesovitus tehdään nuorimman lapsen täyttäessä 18 vuotta. Päätösten yhteenvedoa ei myöskään tehdä uudelleen silloin, kun leskelle myönnetään oma eläke.

4.3

Muutoksenhaku

Päätösten yhteenvedon liitteenä olevista Suomen eläkepäättöksistä valittaminen riippuu siitä, haetaanko muutosta VILMA-päätösyhdistelmään vai muuhun kuin VILMA-menettelyn piiriin kuuluvaan päätökseen.

Valitus tehdään kunkin eläkejärjestelmän päätöksestä erikseen, jos hakija on saanut eläkepäättökseen useammasta eläkejärjestelmästä. Haettaessa muutosta VILMA-laitoksen antamaan päätösyhdistelmään pääsääntö on, että muutoksenhaku tapahtuu noudattaen VILMA-laitoksen muutoksenhakumenettelyä. Valitusasia käsitellään lähtökohtaisesti ainoastaan VILMA-laitoksen eläkejärjestelmän muutoksenhakuelimessä

Ks. yleiskirje A 48/96 kohta 6, A 27/2001 luku 9 ja A 47/2003 kohta 8.

Lakiosasto

8.3.2004

Nykyisten ohjeiden mukaan teoreettinen laitos voi antaa lopullisen päätöksen heti, kun tiedetään, etteivät ulkomaan vakuutuskaudet vaikuta Suomen työeläkkeen määrään. Seurannaislaitos voi yleensä antaa kansallisten säännösten mukaan lasketusta eläkkeestä päätöksen heti lopullisena. Hylkäävät päätökset annetaan aina heti lopullisina, koska muiden EU-maiden vakuutuskausilla ei ole hylkäävissä ratkaisuissa merkitystä. Suomessa työeläkelaitos lähettää lopullisen päätöksen muutoksenhakuohjeineen suoraan hakijalle. Eläkkeenhakija saa siis lopullisen päätöksen muutoksenhakuohjeineen jo ennen päätösten yhteenvedon.

Kaikki EU-eläkehakemukseen annetut lopulliset päätökset muutoksenhakuohjeineen lähetetään alkuperäisinä myös hakijan asuinmaan käsittelevälle laitokselle, joka antaa hakijalle eläkepäättösten yhteenvedon lomakkeella E 211.

Jos hakija ei ole valittanut saatuaan eläkelaitokselta päätöksen muutoksenhakuohjeineen, on katsottu, että EU-eläkepäättösten yhteenvedossa hakija saa uuden muutoksenhakuoikeuden.

Vakuutusosoikeus on kuitenkin katsonut, että hakijalla on oikeus valittaa EU-eläkepäättöksestä vasta sitten, kun hän on saanut päätösten yhteenvedon (VakO:n täysistuntoratkaisu 4786/2003).

Eläkelautakunta on kuitenkin päättänyt tutkimaan valitukset, vaikka hakija ei olisikaan saanut vielä päätösten yhteenvedon. Vakuutusosoikeus on myös kohtuussyistä tutkinut valituksen sellaisissa tapauksissa, joissa päätösten yhteenvedon on ehditty tehdä valitusprosessin ollessa meneillään ja joissa hakija ei ole enää uudestaan tehnyt valitusta yhteenvedon saatuaan. Vakuutusosoikeus on lisäksi tutkinut valituksia, jos päätösten yhteenvedon ei ole voitu antaa ulkomaan päätöksen viivästyksen vuoksi.

5

PERHE-ELÄKKEEN MAKSAMINEN

EU-säännösten soveltamisen piiriin kuuluville henkilöille myönnetty eläke on maksettava rajoituksetta toiseen EU-/ETA -maahan ja Sveitsiin. Vuoden 2003 alusta Suomen työeläkelainsäädännöstä poistui eläkkeen maksamista kolmannen maan kansalaiselle koskeva rajoitus. Näin ollen Suomen perhe-eläke voidaan aina maksaa ulkomaille rajoituksetta myös kansallisen lainsäädännön perusteella.

Ks. yleiskirje A 48/96 kohta 7.

Esimerkki. venäläinen edunjäntäjä oli työskennellyt Ruotsissa ja Suomessa ennen kuolemaansa. Edunsaajana on venäläinen leski, joka asuu Venäjällä. Perhe-eläke maksetaan Venäjälle kansallisten säännösten mukaisesti. Jos perhe-eläkettä myön-

Lakiosasto

8.3.2004

nettäisiin ajalle ennen 1.1.2003, maksettaisiin se ainoastaan Eläketurvakeskuksen luvalla. 1.1.2003 alkaen perhe-eläke maksetaan rajoituksetta kansalaisuudesta riippumatta minne tahansa.

LIITE 1

ESIMERKKI 1 (Perhe-eläke leskelle, edunjättäjä ja leski eläkkeellä ennen 1.1.1994)

Suomessa asuva edunjättäjä (s. 17.12.39) on kuollut 3.8.2003 eläkkeellä ollessaan. Edunjättäjä on saanut työkyvyttömyyseläkettä 1.4.1981 alkaen sekä Suomesta että Ruotsista. Suomesta on myönnetty vapaakirjaeläke. Edunsaajana on leski (s. 2.4.1943). Leski on saanut työkyvyttömyyseläkettä 1.4.1991 alkaen sekä Suomesta että Ruotsista.

Koska edunjättäjä on ollut eläkkeellä ja eläkepäätös on annettu ennen 1.1.1994, leskeneläke myönnetään kansallisen lainsäädännön mukaan.

Kansallinen perhe-eläke 1.9.2003 alkaen (ind. 2103)

Edunjättäjän kansallinen eläke on 55,13 e/kk.

Kansallinen leskeneläke on $6/12 \times 55,13 = 27,57$ e/kk.

Yhteensovitus:

Yhteensovitusperuste on 261,75 e/kk.

Yhteensovitusraja:

$$\frac{27,57}{55,13} \times 0,6 \times 261,75 = 78,54 \text{ e/kk}$$

Yhteensovitus ei vaikuta kansallisen leskeneläkkeen määrään.

Eläkesovitus:

Edunjättäjän työeläke on Suomesta 55,13 e/kk ja ATP-eläke Ruotsista 96 348 kr/v vuonna 2003.

Edunjättäjän eläke Ruotsista euroiksi muunnettuna edunjättäjän kuolinhetkellä on:

$$96\,348 / 9,15412 = 10\,525,10 \text{ e/v eli } 877,09 \text{ e/kk}$$

Edunjättäjän eläkkeet yhteensä $55,13 + 877,09 = 932,22$ e/kk.

Eläkesovitusperuste on 651,19 e/kk.

Lesken oma työeläke on Suomesta 25,87 e/kk ja ATP-eläke Ruotsista 112 728 kr/v vuonna 2003.

Lesken oma eläke Ruotsista euroiksi muunnettuna edunjättäjän kuolinhetkellä on:

$$112\,728 / 9,15412 = 12\,314,46 \text{ e/v eli } 1\,026,21 \text{ e/kk}$$

Lesken omat eläkkeet yhteensä $25,87 + 1\,026,21 = 1\,052,08$ e/kk.

Ylite:

$$1\,052,08 - 651,19 = 400,89, \text{ josta puolet } 400,89 / 2 = 200,45 \text{ e/kk}$$

Ylite jaetaan Suomen leskeneläkkeen ja Ruotsin laskennallisen leskeneläkkeen suhteessa.

Kansallinen leskeneläke	27,57
Ruotsin laskennallinen leskeneläke	
($6/12 \times 877,09 = 438,55$)	438,55
Yhteensä	466,12

$$\frac{27,57}{466,12} \times 200,45 = 11,86 \text{ e/kk}$$

Kansallinen eläkesovitettu leskeneläke on $27,57 - 11,86 = 15,71$ e/kk.

ESIMERKKI 2 (Perhe-eläke leskelle, edunjättäjä ja leski eläkkeellä 1.1.1994 jälkeen)

Ruotsissa asuva edunjättäjä (s. 30.10.1933) on kuollut 15.4.2003 eläkkeellä ollessaan. Edunjättäjä on saanut työkyvyttömyyseläkettä 1.10.1994 alkaen sekä Suomesta että Ruotsista. Edunjättäjä on tullut Ruotsissa työsuhteessa työkyvyttömäksi, joten Suomesta on myönnetty tulevan ajan pro rata -eläke. Edunsaajana on leski (s. 30.3.1935). Leski on saanut työkyvyttömyyseläkettä 1.7.1999 alkaen sekä Suomesta että Ruotsista.

Edunjättäjällä oli vakuutuskausia Suomessa 88 kuukautta ja Ruotsissa 274 kuukautta eli yhteensä 362 kuukautta. Edunjättäjän Suomessa karttunut LEL-eläke on 119,94 e/kk. Tuleva aika on 61 kuukautta ja tulevan ajan keskipalkka on 1 100,77 e/kk. Määrät ovat vuoden 2003 eläkeikäisen indeksissä 2002.

Perhe-eläkkeen kansallisen ja pro rata -eläkkeen edullisuusvertailu tehdään, koska eläkesovitus tulee tehtäväksi heti.

Kansallinen perhe-eläke 1.5.2003 alkaen (ind. 2002)

Edunjättäjän kansallinen eläke on 119,94 e/kk.

Kansallinen leskeneläke on $6/12 \times 119,94 = 59,97$ e/kk.

Yhteensovitus:

Yhteensovitusperuste on 1 100,77 e/kk.

Yhteensovitusraja:

$$\frac{59,97}{119,94} \times 0,6 \times 1\,100,77 = 330,23 \text{ e/kk}$$

Yhteensovitus ei vaikuta kansallisen leskeneläkkeen määrään.

Eläkesovitus:

Edunjättäjän työeläke on Suomesta 119,94 e/kk ja ATP-eläke Ruotsista 60 596 kr/v vuonna 2003.

Edunjättäjän eläke Ruotsista euroiksi muunnettuna edunjättäjän kuolinhetkellä:

$$60\,596 / 9,17335 = 6\,605,66 \text{ e/v eli } 550,47 \text{ e/kk}$$

$$\text{Edunjättäjän eläkkeet yhteensä } 119,94 + 550,47 = 670,41 \text{ e/kk.}$$

Eläkesovitusperuste on 651,19 e/kk.

Lesken oma työeläke on Suomesta 276,49 e/kk ja ATP-eläke Ruotsista 60 837 kr/v vuonna 2003.

Lesken oma eläke Ruotsista euroiksi muunnettuna edunjättäjän kuolinhetkellä:

$$60\,837 / 9,17335 = 6\,631,93 \text{ e/v eli } 552,66 \text{ e/kk}$$

$$\text{Lesken omat eläkkeet yhteensä } 276,49 + 552,66 = 829,15 \text{ e/kk.}$$

Ylite:

$$829,15 - 651,19 = 177,96, \text{ josta puolet } 177,96 / 2 = 88,98 \text{ e/kk}$$

Ylite jaetaan Suomen leskeneläkkeen ja Ruotsin laskennallisen leskeneläkkeen suhteessa.

Kansallinen leskeneläke	59,97
Ruotsin laskennallinen leskeneläke (6/12 x 550,47 = 275,24)	275,24
Yhteensä	335,21

$$\frac{59,97}{335,21} \times 88,98 = 15,92 \text{ e/kk}$$

Kansallinen eläkesovitettu leskeneläke on $59,97 - 15,92 = 44,05 \text{ e/kk}$.

Pro rata –perhe-eläke 1.5.2003 alkaen (ind. 2002)

Edunjättäjän teoreettinen eläke:

$$362 / 88 \times 119,94 + \frac{61 \times 1100,77}{800} = 493,39 + 83,93 = 577,32 \text{ e/kk}$$

Teoreettinen leskeneläke:

$$6/12 \times 577,32 = 288,66 \text{ e/kk}$$

Yhteensovitus:

Teoreettisen leskeneläkkeen yhteensovitusraja on sama kuin kansallisen leskeneläkkeen yhteensovitusraja eli 330,23 e/kk.

Yhteensovitus ei vaikuta teoreettisen leskeneläkkeen määrään.

Eläkesovitus:

Edunjättäjän teoreettinen eläke on 577,32 e/kk.

Eläkesovitusperuste on 577,32 e/kk.

Lesken oma työeläke on Suomesta 276,49 e/kk ja ATP-eläke Ruotsista 552,66 e/kk.

Lesken omat eläkkeet yhteensä $276,49 + 552,66 = 829,15 \text{ e/kk}$

Ylite:

$$829,15 - 577,32 = 251,83, \text{ josta puolet } 251,83 / 2 = 125,92 \text{ e/kk}$$

Teoreettinen eläkesovitettu leskeneläke on $288,66 - 125,92 = 162,74 \text{ e/kk}$

Pro rata- leskeneläke:

$$88 / 362 \times 162,74 = 39,56 \text{ e/kk}$$

Vertailu:

Kansallinen perhe-eläke on 44,05 e/kk.

Pro rata –perhe-eläke on 39,56 e/kk.

Kansallinen perhe-eläke on suurempi.

ESIMERKKI 3 (Perhe-eläke leskelle, edunjättäjä ja leski eivät ole eläkkeellä)

Suomessa asuva edunjättäjä (s. 14.3.1946) on kuollut 9.9.2002 työsuhteessa ollessaan. Tuleva aika ositetaan, koska myös Ruotsin perhe-eläkkeessä on tuleva aika. Edunjättäjällä on kaksi rinnakkaista työsuhdetta. Edunsaajana on leski (s. 28.5.1943), joka on edelleen työsuhteessa Suomessa.

Edunjättäjällä oli vakuutuskausia Suomessa 275 kuukautta ja Ruotsissa 33 kuukautta eli yhteensä 308 kuukautta. Edunjättäjän Suomessa karttunut TEL-eläke on 599,84 e/kk. Tulevan ajan osuudet ovat 134,68 e/kk ja 25,09 e/kk. Eläkepalkat kahdesta rinnakkaisesta työsuhteesta ovat 1 638,47 e/kk ja 305,15 e/kk. Määrät ovat vuoden 2002 indeksissä 2054.

Leskellä on vakuutuskausia Suomessa 329 kuukautta ja Ruotsissa 44 kuukautta eli yhteensä 373 kuukautta. Lesken oma laskennallinen Suomessa karttunut TEL-eläke on edunjättäjän kuolinhetkellä 774,45 e/kk. Tulevan ajan osuus on 95,62 e/kk ja eläkepalkka on 1 964,66 e/kk. Määrät ovat vuoden 2003 indeksissä 2103.

Koska edunjättäjä ei ollut eläkkeellä, leskeneläke myönnetään EU-säännöin ja perhe-eläkkeen pohjana oleva edunjättäjän eläke lasketaan EU-säännöin.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke 1.10.2002 alkaen (ind. 2054)

Edunjättäjän pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläke:
 $599,84 + 275 / 308 \times 134,68 + 275 / 308 \times 25,09 = 742,49$ e/kk

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen leskeneläke:
 $6/12 \times 742,49 = 371,25$ e/kk

Yhteensovitus:

Yhteensovitusperuste on 1 943,62 e/kk.

Yhteensovitusraja:

$\frac{371,25}{742,49} \times 0,6 \times 1\,943,62 = 583,09$ e/kk

Yhteensovitus ei vaikuta pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukaiseen kansallisen leskeneläkkeen määrään.

Pro rata –perhe-eläke 1.10.2002 alkaen (ind. 2054)

Edunjättäjän teoreettinen eläke:
 $308 / 275 \times 599,84 + 159,77 = 831,59$ e/kk

Teoreettinen leskeneläke:
 $6/12 \times 831,59 = 415,80$ e/kk

Yhteensovitus:

Teoreettisen leskeneläkkeen yhteensovitusraja on sama kuin pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukaisen kansallisen leskeneläkkeen yhteensovitusraja eli 583,09 e/kk.

Yhteensovitus ei vaikuta teoreettisen leskeneläkkeen määrään.

Pro rata –leskeneläke:
 $275 / 308 \times 415,80 = 371,25 \text{ e/kk.}$

Vertailu:

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke on 371,25 e/kk.
 Pro rata –perhe-eläke on 371,25 e/kk.

Koska perhe-eläkkeet ovat yhtä suuria, valitaan pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke.

Eläkesovitus alkueläkkeen jälkeen 1.4.2003 alkaen (ind. 2103)

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke

Edunjättäjän pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläke on 760,20 e/kk.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen leskeneläke on
 $6/12 \times 760,20 = 380,10 \text{ e/kk.}$

Yhteensovitus ei vaikuta pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukaiseen kansallisen leskeneläkkeen määrään.

Edunjättäjän pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläke on 760,20 e/kk ja teoreettinen eläke on 851,43 e/kk.

Edunjättäjän laskennallinen ulkomaan eläke on $851,43 - 760,20 = 91,23 \text{ e/kk.}$

Edunjättäjän eläkkeet yhteensä $760,20 + 91,23 = 851,43 \text{ e/kk}$ on yhtä kuin edunjättäjän teoreettinen eläke.

Eläkesovitusperuste on 667,78 e/kk.

Lesken oma laskennallinen teoreettinen eläke:
 $373 / 329 \times 774,45 + 95,62 = 973,64 \text{ e/kk.}$

Yhteensovitus:
 $0,6 \times 1\,964,66 = 1\,178,80 \text{ e/kk}$

Yhteensovitus ei vaikuta lesken oman laskennallisen teoreettisen eläkkeen määrään.

Ylite:

$973,64 - 667,78 = 305,86$, josta puolet $305,86 / 2 = 152,93 \text{ e/kk}$

Ylite jaetaan Suomen leskeneläkkeen ja Ruotsin laskennallisen leskeneläkkeen suhteessa

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen leskeneläke	380,10
Ruotsin laskennallinen leskeneläke (6/12 x 91,23 = 45,62)	45,62
Yhteensä	425,72

$$\frac{380,10}{425,72} \times 152,93 = 136,54 \text{ e/kk}$$

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläkesovitettu leskeneläke on $380,10 - 136,54 = 243,56 \text{ e/kk}$.

Pro rata –perhe-eläke

Edunjättäjän teoreettinen eläke on 851,43 e/kk.

Teoreettinen leskeneläke on $6/12 \times 851,43 = 425,72 \text{ e/kk}$.

Yhteensovitus ei vaikuta teoreettisen leskeneläkkeen määrään.

Eläkesovitusperuste on 667,78 e/kk.

Lesken oma laskennallinen teoreettinen eläke on 973,64 e/kk.

Ylite:

$$973,64 - 667,78 = 305,86, \text{ josta puolet } 305,86 / 2 = 152,93 \text{ e/kk}$$

Teoreettinen eläkesovitettu leskeneläke on $425,72 - 152,93 = 272,79 \text{ e/kk}$.

Pro rata- leskeneläke:

$$275 / 308 \times 272,79 = 243,56 \text{ e/kk}$$

Vertailu:

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke on 243,56 e/kk.
Pro rata –perhe-eläke on 243,56 e/kk.

Koska perhe-eläkkeet ovat yhtä suuria, valitaan pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke.

Uusi eläkesovitus myönnettäessä leskelle oma eläke 1.6.2003 alkaen (ind. 2103)

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke

Edunjättäjän pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläke on Suomesta 760,20 e/kk ja laskennallinen ulkomaan eläke on 91,23 e/kk.

Edunjättäjän eläkkeet yhteensä $760,20 + 91,23 = 851,43 \text{ e/kk}$.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen leskeneläke on $6/12 \times 760,20 = 380,10 \text{ e/kk}$.

Yhteensovitus ei vaikuta pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukaiseen kansallisen leskeneläkkeen määrään.

Eläkesovitusperuste on 667,78 e/kk.

Lesken oma työeläke:

Lesken oma pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläke on 858,79 e/kk ja oma eläke Ruotsista on 7 876 kr/v vuonna 2003.

Lesken oma eläke Ruotsista euroiksi muunnettuna eläkesovitushetkellä:

$$7\,876 / 9,17335 = 858,57 \text{ e/v eli } 71,55 \text{ e/kk}$$

Lesken omat eläkkeet yhteensä $858,79 + 71,55 = 930,34 \text{ e/kk}$.

Ylite:

$$930,34 - 667,78 = 262,56, \text{ josta puolet } 262,56 / 2 = 131,28 \text{ e/kk}$$

Ylite jaetaan Suomen leskeneläkkeen ja Ruotsin laskennallisen leskeneläkkeen suhteessa.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen leskeneläke	380,10
Ruotsin laskennallinen leskeneläke ($6/12 \times 91,23 = 45,62$)	45,62
Yhteensä	425,72

$$\frac{380,10}{425,72} \times 131,28 = 117,21 \text{ e/kk}$$

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläkesovitettu leskeneläke on $380,10 - 117,21 = 262,89 \text{ e/kk}$.

Pro rata –perhe-eläke

Edunjättäjän teoreettinen eläke on 851,43 e/kk.

Teoreettinen leskeneläke on $6/12 \times 851,43 = 425,72 \text{ e/kk}$.

Yhteensovitus ei vaikuta teoreettisen leskeneläkkeen määrään.

Eläkesovitusperuste on 667,78 e/kk.

Lesken omat eläkkeet Suomesta ja Ruotsista yhteensä on 930,34 e/kk.

Ylite:

$$930,34 - 667,78 = 262,56, \text{ josta puolet } 262,56 / 2 = 131,28 \text{ e/kk}$$

Teoreettinen eläkesovitettu leskeneläke on $425,72 - 131,28 = 294,44 \text{ e/kk}$.

Pro rata- leskeneläke:

$$275 / 308 \times 294,44 = 262,89 \text{ e/kk}$$

Vertailu:

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke on 262,89 e/kk.
Pro rata –perhe-eläke on 262,89 e/kk.

Koska perhe-eläkkeet ovat yhtä suuria, valitaan pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke.

ESIMERKKI 4 (Perhe-eläke leskelle yksityiseltä ja julkiselta, eläkesovitus alkueläkkeen jälkeen)

Suomessa asuva edunjättäjä (s. 20.6.1941) on kuollut 1.2.2003 yrittäjänä ollessaan. Tuleva aika ositeetaan, koska myös Ruotsin perhe-eläkkeessä on tuleva aika. Edunsaajana on leski (s.1.7.1956), joka on edelleen työsuhteessa Suomessa.

Edunjättäjällä oli vakuutuskausia Suomessa 331 kk ja Ruotsissa 119 kk eli yhteensä 450 kk. Edunjättäjän Suomessa karttunut TEL-eläke on 474,44 e/kk, YEL-eläke on 110,07 e/kk ja KuEL-eläke on 63,51 e/kk sekä YEL:n tulevan ajan osuus on 30,85 e/kk. Korkein TEL-eläkepalkka on 1 955,03 e/kk. Määrät ovat vuoden 2003 indeksissä 2103.

Leski on työskennellyt Suomessa ja Ruotsissa; eläkesovituksessa käytetään laskennallista teoreettista eläkettä 722,98 e/kk (ind. 2103).

Koska edunjättäjä ei ollut eläkkeellä, leskeneläke myönnetään EU-säännöin ja perhe-eläkkeen pohjana oleva edunjättäjän eläke lasketaan EU-säännöin.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke 1.3.2002 alkaen (ind. 2103)

Edunjättäjän pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläke:
 $474,44 + 110,07 + 63,51 + 331 / 450 \times 30,85 = 670,71$ e/kk

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen leskeneläke:
 $6/12 \times 670,71 = 335,36$ e/kk.

Yhteensovitus:

Yhteensovitusperuste on 1 955,03 e/kk.

Yhteensovitusraja:

$$\frac{335,36}{670,71} \times 0,6 \times 1\,955,03 = 586,52 \text{ e/kk}$$

Yhteensovitus ei vaikuta pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukaiseen kansallisen leskeneläkkeen määrään.

KuEL:n osuus on $6/12 \times 63,51 = 31,76$ e/kk.

TEL:n osuus on $6/12 \times 474,44 = 237,22$ e/kk.

YEL:n osuus on $6/12 \times (670,71 - 31,76 - 237,22) = 66,38$ e/kk.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke on yhteensä 335,36 e/kk.

Pro rata –perhe-eläke 1.3.2003 alkaen (ind. 2103)

Edunjättäjän teoreettinen eläke:
 $450 / 331 \times (474,44 + 110,07 + 63,51) + 30,85 = 911,84$ e/kk

Teoreettinen leskeneläke:
 $6/12 \times 911,84 = 455,92$ e/kk.

Yhteensovitus:

Teoreettisen leskeneläkkeen yhteensovitusraja on sama kuin pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukaisen kansallisen leskeneläkkeen yhteensovitusraja eli 586,52 e/kk.

Yhteensovitus ei vaikuta teoreettisen leskeneläkkeen määrään.

Pro rata -leskeneläke:

$$331 / 450 \times 455,92 = 335,35 \text{ e/kk}$$

KuEL:n osuus on $6/12 \times 63,51 = 31,76 \text{ e/kk}$.

TEL:n osuus on $6/12 \times 474,44 = 237,22 \text{ e/kk}$.

YEL:n osuus on $335,35 - 31,76 - 237,22 = 66,37 \text{ e/kk}$.

Vertailu:

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke on 335,36 e/kk.

Pro rata -perhe-eläke on 335,35 e/kk.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke on suurempi.

Eläkesovitus alkueläkkeen jälkeen 1.9.2003 alkaen (ind. 2103)**Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke**

Edunjättäjän pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläke on 670,71 e/kk.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen leskeneläke on
 $6/12 \times 670,71 = 335,36 \text{ e/kk}$.

Yhteensovitus ei vaikuta pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukaiseen kansallisen leskeneläkkeen määrään.

Edunjättäjän kansallinen eläke on 670,71 e/kk ja teoreettinen eläke on 911,84 e/kk.

Edunjättäjän laskennallinen ulkomaan eläke on $911,84 - 670,71 = 241,13 \text{ e/kk}$.

Edunjättäjän eläkkeet yhteensä $670,71 + 241,13 = 911,84 \text{ e/kk}$ on yhtä kuin edunjättäjän teoreettinen eläke.

Eläkesovitusperuste on 651,19 e/kk.

Lesken oma laskennallinen teoreettinen eläke on 722,98 e/kk.

Ylite on $722,98 - 651,19 = 71,79 / 2 = 35,90 \text{ e/kk}$.

Ylite jaetaan Suomen leskeneläkkeen ja Ruotsin laskennallisen leskeneläkkeen suhteessa.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen leskeneläke	335,36 e/kk
Ruotsin laskennallinen leskeneläke (6/12 x 241,13)	120,57 e/kk
Yhteensä	455,93 e/kk

$$\frac{335,36}{455,93} \times 35,90 = 26,41 \text{ e/kk}$$

KuEL:n osuus ylitteestä:

$$\frac{31,76}{335,36} \times 26,41 = 2,50 \text{ e/kk}$$

KuEL:n eläkesovitettu leskeneläke on $31,76 - 2,50 = 29,26 \text{ e/kk}$.

TEL:n osuus ylitteestä:

$$\frac{237,22}{335,36} \times 26,41 = 18,68 \text{ e/kk}$$

TEL:n eläkesovitettu leskeneläke on $237,22 - 18,68 = 218,54 \text{ e/kk}$.

YEL:n osuus ylitteestä:

$$\frac{66,38}{335,36} \times 26,41 = 5,23 \text{ e/kk}$$

YEL:n eläkesovitettu leskeneläke on $66,38 - 5,23 = 61,15 \text{ e/kk}$.

Eläkesovitetut leskeneläkkeet yhteensä ovat $29,26 + 218,54 + 61,15 = 308,95 \text{ e/kk}$.

Pro rata -perhe-eläke

Edunjättäjän teoreettinen eläke on $911,84 \text{ e/kk}$.

Teoreettinen leskeneläke on $6/12 \times 911,84 = 455,92 \text{ e/kk}$.

Yhteensovitus ei vaikuta teoreettisen leskeneläkkeen määrään.

Eläkesovitusperuste on $651,19 \text{ e/kk}$.

Lesken oma laskennallinen teoreettinen eläke on $722,98 \text{ e/kk}$.

Ylite on $722,98 - 651,19 = 71,79 / 2 = 35,90 \text{ e/kk}$.

Teoreettinen eläkesovitettu leskeneläke on $455,92 - 35,90 = 420,02 \text{ e/kk}$.

Pro rata –leskeneläke:

$$331 / 450 \times 420,02 = 308,95 \text{ e/kk}$$

KuEL:n eläkesovitettu kansallinen leskeneläke on $29,26 \text{ e/kk}$.

TEL:n eläkesovitettu kansallinen leskeneläke on $218,54 \text{ e/kk}$.

YEL:n eläkesovitettu pro rata –leskeneläke on $308,95 - 29,26 - 218,54 = 61,15 \text{ e/kk}$.

Vertailu:

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke on $308,95 \text{ e/kk}$.

Pro rata –perhe-eläke on $308,95 \text{ e/kk}$

Koska perhe-eläkkeet ovat yhtä suuria, valitaan pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke.

ESIMERKKI 5 (Perhe-eläke leskelle ja lapselle, eläkesovitus lapsen täyttäessä 18 vuotta ja uusi eläkesovitus myönnettäessä leskelle oma eläke)

Suomessa asuva edunjättäjä (s. 13.2.1949) on kuollut 18.9.1999 työsuhteessa ollessaan. Tuleva aika ositetaan, koska myös Ruotsin perhe-eläkkeessä on tuleva aika. Edunsaajina ovat leski (s. 8.12.1948) ja lapsi (s. 18.11.1983).

Edunjättäjällä oli vakuutuskausia Suomessa 215 kuukautta ja Ruotsissa 115 kuukautta eli yhteensä 330 kuukautta. Edunjättäjän Suomessa karttunut TEL-eläke on 602,00 e/kk ja tulevan ajan osuus on 353,03 e/kk. Korkein TEL-eläkepalkka on 2 309,91 e/kk. Määrät ovat vuoden 1999 indeksissä 1868.

Edunjättäjän Ruotsin laskennallinen eläke on vielä saatu Ruotsista vuonna 1999 52 383 kr/v. Se muunnetaan euroiksi kuolinhetkellä $52\,383 / 8,914030 = 5\,876,47$ e/v eli 489,71 e/kk (ind. 1868).

Leski on työskennellyt Suomessa ja Ruotsissa; eläkesovituksessa käytetään laskennallista teoreettista eläkettä 801,01 e/kk (ind. 1981).

Koska edunjättäjä ei ollut eläkkeellä, perhe-eläke myönnetään EU-säännöin ja perhe-eläkkeen pohjana oleva edunjättäjän eläke lasketaan EU-säännöin. Koska edunjättäjä on kuollut 1.9.1999 jälkeen, lapseneläke määräytyy samojen EU-sääntöjen perusteella kuin leskeneläke.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke 1.10.1999 alkaen (ind. 1868)

Edunjättäjän pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläke:
 $602,00 + 215 / 330 \times 353,03 = 832,00$ e/kk

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke:
 $10/12 \times 832,00 = 693,33$ e/kk

Yhteensovitus:

Yhteensovitusperuste on 2 309,91 e/kk.

Yhteensovitusraja:

$$\frac{693,33}{832,00} \times 0,6 \times 2\,309,91 - 76,86 - 45,07 = 1\,033,02 \text{ e/kk}$$

Yhteensovitus ei vaikuta pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukaiseen kansallisen perhe-eläkkeen määrään.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen leskeneläke:
 $6/12 \times 832,00 = 416,00$ e/kk

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen lapseneläke:
 $4/12 \times 832,00 = 277,33$ e/kk

Pro rata –perhe-eläke 1.10.1999 alkaen (ind. 1868)

Edunjättäjän teoreettinen eläke:
 $330 / 215 \times 602,00 + 353,03 = 1\,277,03$ e/kk

Teoreettinen perhe-eläke:
 $10/12 \times 1\,277,03 = 1\,064,19$ e/kk

Yhteensovitus:

Teoreettisen perhe-eläkkeen yhteensovitusraja on sama kuin pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukaisen kansallisen perhe-eläkkeen yhteensovitusraja eli 1 033,02 e/kk

Yhteensovitettu teoreettinen perhe-eläke on 1 033,02 e/kk.

Teoreettinen leskeneläke:

$$6/10 \times 1\,033,02 = 619,81 \text{ e/kk}$$

Pro rata –leskeneläke:

$$215 / 330 \times 619,81 = 403,82 \text{ e/kk}$$

Teoreettinen lapseneläke:

$$4/10 \times 1\,033,02 = 413,21 \text{ e/kk}$$

Pro rata –lapseneläke:

$$215 / 330 \times 413,21 = 269,21 \text{ e/kk}$$

Vertailu:

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke on 693,33 e/kk.

Pro rata –perhe-eläke on 673,03 e/kk.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke on suurempi.

Eläkesovitus lapsen täyttäessä 18 vuotta 1.12.2001 alkaen (ind. 1981)

Vaikka perhe-eläkettä aiemmin laskettaessa on jo leskeneläkkeeseen tehty edullisuusvertailu, niin eläkesovituksen yhteydessä verrataan uudelleen kumpi kansallisesta tai pro rata –leskeneläkkeestä on suurempi.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke

Edunjättäjän pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläke on 882,33 e/kk ja

Ruotsin laskennallinen eläke on 519,33 e/kk.

Edunjättäjän eläkkeet yhteensä $882,33 + 519,33 = 1\,401,66$ e/kk.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen leskeneläke:

$$6/12 \times 882,33 = 441,17 \text{ e/kk}$$

Yhteensovitus:

Yhteensovitusperuste on 2 449,64 e/kk.

Yhteensovitusraja:

$$\frac{441,17}{882,33} \times 0,6 \times 2\,449,64 = 734,90 \text{ e/kk.}$$

Yhteensovitus ei vaikuta pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukaiseen kansallisen leskeneläkkeen määrään.

Eläkesovitusperuste on 645,15 e/kk.

Lesken oma laskennallinen teoreettinen eläke on 801,01 e/kk.

Ylite:

$$801,01 - 645,15 = 155,86, \text{ josta puolet } 155,86 / 2 = 77,93 \text{ e/kk}$$

Ylite jaetaan Suomen leskeneläkkeen ja Ruotsin laskennallisen leskeneläkkeen suhteessa.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen leskeneläke	441,17
Ruotsin laskennallinen leskeneläke (6/12 x 519,33 = 259,67)	259,67
Yhteensä	700,84

$$\frac{441,17}{700,84} \times 77,93 = 49,06 \text{ e/kk}$$

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläkesovitettu leskeneläke on $441,17 - 49,06 = 392,11$ e/kk.

Pro rata –perhe-eläke

Edunjättäjän teoreettinen eläke on 1 354,28 e/kk.

Teoreettinen leskeneläke:
 $6/12 \times 1\,354,28 = 677,14$ e/kk

Yhteensovitus:

Teoreettisen leskeneläkkeen yhteensovitusraja on sama kuin pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukaisen kansallisen leskeneläkkeen yhteensovitusraja eli 734,90 e/kk.
 Yhteensovitus ei vaikuta teoreettisen leskeneläkkeen määrään.

Eläkesovitusperuste on 645,15 e/kk.

Lesken oma laskennallinen teoreettinen eläke on 801,01 e/kk.

Ylite:

$$801,01 - 645,15 = 155,86, \text{ josta puolet } 155,86 / 2 = 77,93 \text{ e/kk}$$

Teoreettinen eläkesovitettu leskeneläke on $677,14 - 77,93 = 599,21$ e/kk.

Pro rata –leskeneläke:
 $215 / 330 \times 599,21 = 390,39$ e/kk

Vertailu:

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke on 392,11 e/kk.
 Pro rata –perhe-eläke on 390,39 e/kk.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke on suurempi.

Uusi eläkesovitus myönnettäessä leskelle oma eläke 1.10.2003 alkaen (ind. 2103)**Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke**

Edunjättäjän pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläke on 936,67 e/kk ja Ruotsin laskennallinen eläke on 551,31 e/kk.
Edunjättäjän eläkkeet yhteensä $936,67 + 551,31 = 1\,487,98$ e/kk.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen leskeneläke:
 $6/12 \times 936,67 = 468,34$ e/kk

Yhteensovitus ei vaikuta pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukaiseen kansallisen leskeneläkkeen määrään.

Eläkesovitusperuste on 684,88 e/kk.

Lesken oma työeläke:

Lesken oma pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläke on 483,06 e/kk ja oma eläke Ruotsista on 33 402 kr/v vuonna 2003.
Lesken oma eläke Ruotsista euroiksi muunnettuna eläkesovitushetkellä:
 $33\,402 / 9,18560 = 3\,636,34$ e/v eli 303,03 e/kk.
Lesken omat eläkkeet yhteensä $483,06 + 303,03 = 786,09$ e/kk.

Ylite:

$786,09 - 684,88 = 101,21$, josta puolet $101,21 / 2 = 50,61$ e/kk

Ylite jaetaan Suomen leskeneläkkeen ja Ruotsin laskennallisen leskeneläkkeen suhteessa.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen leskeneläke	468,34
Ruotsin laskennallinen leskeneläke ($6/12 \times 551,31 = 275,66$)	275,66
Yhteensä	744,00

$$\frac{468,34}{744,00} \times 50,61 = 31,86 \text{ e/kk}$$

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen eläkesovitettu leskeneläke on $468,34 - 31,86 = 436,48$ e/kk.

Pro rata –perhe-eläke

Edunjättäjän teoreettinen eläke on 1 437,68 e/kk.

Teoreettinen leskeneläke:
 $6/12 \times 1\,437,68 = 718,84$ e/kk

Yhteensovitus ei vaikuta teoreettisen leskeneläkkeen määrään.

Eläkesovitusperuste on 645,15 e/kk.

Lesken omat eläkkeet Suomesta ja Ruotsista yhteensä on 786,09 e/kk.

Yhte:

$786,09 - 684,88 = 101,21$, josta puolet $101,21 / 2 = 50,61$ e/kk

Teoreettinen eläkesovitettu leskeneläke on $718,84 - 50,61 = 668,23$ e/kk.

Pro rata –leskeneläke:

$215 / 330 \times 668,23 = 435,36$ e/kk

Vertailu:

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke on 436,48 e/kk.

Pro rata –perhe-eläke on 435,36 e/kk.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen perhe-eläke on suurempi.

ESIMERKKI 6 (leskeneläke kansallisena, lapsille teoreettinen eläke)

Suomessa asuva edunjättäjä (s. 6.1.1960) on kuollut 28.10.2000 työsuhteessa ollessaan. Edunsaajina olevat leski (s. 7.2.1960) ja lapset (s. 8.3.1987 ja 5.4.1992) asuvat Suomessa.

Edunjättäjällä oli vakuutuskausia Suomessa 78 kuukautta ja Ranskassa 56 kuukautta eli yhteensä 134 kuukautta. Edunjättäjän Suomessa karttunut KuEL-eläke on 41,98 e/kk, TEL-eläke on 91,57 e/kk ja tulevan ajan osuus on 466,64 e/kk. Korkein TEL-eläkepaikka on 1 560,36 e/kk. Määrät ovat vuoden 2000 indeksissä 1903.

Koska edunjättäjä ei ollut eläkkeellä, perhe-eläke myönnetään EU-säännöin ja perhe-eläkkeen pohjana oleva edunjättäjän eläke lasketaan EU-säännöin. Koska lapset asuvat Suomessa ja edunjättäjä on työkennellyt Suomessa, lapseneläkkeen ensisijainen maksaja on Suomi. Lapseneläke myönnetään teoreettisena eläkkeenä.

Kansallinen leskeneläke 1.11.2000 alkaen (ind. 1903)

Edunjättäjän kansallinen eläke:
 $41,98 + 91,57 + 466,64 = 600,19$ e/kk

Kansallinen perhe-eläke:
 $12/12 \times 600,19 = 600,19$ e/kk

Yhteensovitus:

Yhteensovitusperuste on 1 560,36 e/kk.

Yhteensovitusraja:
 $\frac{600,19}{600,19} \times 0,6 \times 1\,560,36 - 77,87 - 91,50 = 766,85$ e/kk

Yhteensovitus ei vaikuta kansallisen perhe-eläkkeen määrään.

Kansallinen leskeneläke:
 $5/12 \times 600,19 = 250,08$ e/kk

KuEL:n osuus on $5/12 \times 41,98 = 17,49$ e/kk.

TEL:n osuus on $5/12 \times 558,21 = 232,59$ e/kk.

Pro rata -leskeneläke ja teoreettinen lapseneläke 1.11.2000 alkaen (ind. 1903)

Edunjättäjän teoreettinen eläke:
 $134 / 78 \times 133,55 + 466,64 = 696,07$ e/kk.

Teoreettinen perhe-eläke:
 $12/12 \times 696,07 = 696,07$ e/kk

Yhteensovitus:

Teoreettisen perhe-eläkkeen yhteensovitusraja on sama kuin kansallisen perhe-eläkkeen yhteensovitusraja eli 766,85 e/kk.

Yhteensovitus ei vaikuta teoreettisen perhe-eläkkeen määrään.

Teoreettinen leskeneläke:

$$5/12 \times 696,07 = 290,03 \text{ e/kk}$$

Pro rata –leskeneläke:

$$78 / 134 \times 290,03 = 168,82 \text{ e/kk}$$

KuEL:n osuus on kansallinen leskeneläke 17,49 e/kk.

TEL:n osuus on $168,82 - 17,49 = 151,33 \text{ e/kk}$.

Teoreettinen lapseneläke:

$$7/12 \times 696,07 = 406,04 \text{ e/kk.}$$

KuEL:n osuus on kansallinen lapseneläke $7/12 \times 41,98 = 24,49 \text{ e/kk}$.

TEL:n osuus on $406,04 - 24,49 = 381,55 \text{ e/kk}$, josta yhden lapsen osuus on 190,78 e/kk.

Leskeneläkkeen vertailu:

Kansallinen leskeneläke on 250,08 e/kk.

Pro rata –leskeneläke on 168,82 e/kk.

Kansallinen leskeneläke on suurempi

ESIMERKKI 7 (Perhe-eläke teoreettisena lapseneläkkeenä)

Suomessa asuva edunjättäjä (s. 20.1.1941) on kuollut 11.1.2003 työsuhteessa ollessaan. Edunsaajana on Suomessa asuva lapsi (s. 18.4.1986).

Edunjättäjällä oli vakuutuskausia Suomessa 200 kk, Tanskassa 160 kk ja Sveitsissä 40 kk eli yhteensä 400 kk. Edunjättäjä oli viimeksi työskennellyt Suomessa VEL-virkasuhteessa. Edunjättäjän Suomessa karttunut VEL-eläke on 1 000,00 e/kk, TEL-eläke on 500,00 e/kk ja KuEL-eläke on 300,00 e/kk. Edunjättäjän korotettu karttuma on Tanskan työskentelyn perusteella 35,00 e/kk ja tulevan ajan osuus on 400,00 e/kk. Korkein VEL-eläkepalkka on 4 988,00 e/kk. Määrät ovat vuoden 2003 indeksissä 2103.

Koska edunjättäjä ei ollut eläkkeellä, lapseneläke myönnetään EU-säännöin ja perhe-eläkkeen pohjana oleva edunjättäjän eläke lasketaan EU-säännöin. Koska lapsi asuu Suomessa ja edunjättäjä on työskennellyt Suomessa, lapseneläkkeen ensisijainen maksaja on Suomi. Lapseneläke myönnetään teoreettisena eläkkeenä.

Teoreettinen lapseneläke

Edunjättäjän teoreettinen eläke:

$$400 / 200 \times (1\,000,00 + 500,00 + 300,00) + 35,00 + 400,00 = 4\,035,00 \text{ e/kk}$$

Teoreettinen lapseneläke:

$$4/12 \times 4\,035,00 = 1\,345,00 \text{ e/kk.}$$

Yhteensovitus:

Yhteensovitusperuste on 4 988,00 e/kk.

Yhteensovitusraja:

$$\frac{600}{1800} \times 0,6 \times 4\,988,00 - 49,19 = 948,41 \text{ e/kk}$$

Yhteensovitettu teoreettinen lapseneläke on 948,41 e/kk.

TEL:n osuus on kansallinen lapseneläke $4/12 \times 500 = 166,67 \text{ e/kk.}$

KuEL:n osuus on kansallinen lapseneläke $4/12 \times 300 = 100,00 \text{ e/kk.}$

VEL:n osuus teoreettisesta lapseneläkkeestä on $948,41 - 166,67 - 100,00 = 681,74 \text{ e/kk.}$

SU/Mika Vidlund

8.3.2004

Oikeus leskeneläkkeeseen niissä maissa, jotka soveltavat EY:n sosiaaliturva-asetuksia

Alankomaat

Leskeneläkettä voidaan ANW -järjestelmässä (Algemene Nabestaandenwet, ANW) maksaa mies- tai naisleskelle, avopuolisolle, entiselle puolisolle (mikäli edunjättäjä oli kuollessaan velvollinen maksamaan tälle elatusapua) sekä edunjättäjän kanssa samassa taloudessa eläneelle, esim. siskolle tai veljelle. Rekisteröidyt parisuhteet rinnastetaan avioliittoon ja samaa sukupuolta olevat voivat solmia myös avioliiton.

Oikeus eläkkeeseen edellyttää, että edunjättäjä kuului ANW-vakuutukseen kuollessaan. Leskeneläke voidaan myöntää alle 65-vuotiaalle puolisolle, avopuolisolle tai asuinkumppanille, mikäli jokin seuraavista ehdoista täyttyy:

1. edunsaaja on syntynyt ennen vuotta 1950
2. edunsaajalla on vähintään yksi, alle 18-vuotias lapsi huollettavanaan
3. edunsaajan työkyky oli edunjättäjän kuollessa tai nuorimman lapsen täyttäessä 18-vuotta alentunut vähintään 45 %:a

ANW -järjestelmästä maksettava leskeneläke on tuloharkintainen. Tuloharkinnassa otetaan huomioon edunsaajan ansiotulot sekä vanhuus-, varhaiseläke- ja työkyvyttömyyseläketulot.

Leskeneläke lakkaa, jos leski avioituu uudelleen tai muuttaa avioliittoon tai samaan talouteen asumaan toisen henkilön kanssa. Eläke muutetaan vanhuuseläkkeeksi yleisessä eläkeiässä.

Belgia

Perhe-eläkettä voidaan maksaa leskeneläkkeenä nais- tai miesleskelle. Belgiassa samaa sukupuolta olevat voivat solmia avioliiton, joten heillä on samat oikeudet eläkkeeseen kuin heteroaviopareillakin. Puolisolla on oikeus leskeneläkkeeseen, jos seuraavat ehdot täyttyvät:

- puoliso on täyttänyt 45-vuotta tai on työkyvytön (vähintään 2/3) tai huoltaa lasta
- avioliitto oli puolison kuolinpäivänä kestänyt vähintään vuoden tai avioliitosta on syntynyt tai syntymässä lapsi tai kuolema oli tapaturman aiheuttama
- edunjättäjä oli vanhuuseläkkeensaaja, tai jos hän oli vielä työikäinen, hän oli maksanut vakuutusmaksut vähintään vuoden ajalta ja
- edunsaajan omat tulot eivät ylitä määrättyjä enimmäisrajoja.

Jos edellä mainitut ehdot eivät täyty, voidaan eläkettä kuitenkin maksaa tilapäisesti vuoden ajan. Tällöinkin edellytetään, että lesken omat tulot eivät ylitä määrättyjä tulo- ja tulorajoja.

Jos leskelle on maksettu leskeneläkettä, mutta oikeus eläkkeeseen lakkaa sen vuoksi, että alle 45-vuotiaan lesken työkyky palaa tai hänellä ei enää ole huollettavia lapsia, voidaan eläkettä maksaa edelleen tilapäisesti. Jos eläkettä on maksettu lyhyemmältä kuin 10 kuukauden ajalta, maksetaan tilapäistä eläkettä kunnes eläkettä on maksettu yhteensä vuoden ajalta. Jos eläkettä on maksettu vähintään 10 kuukauden ajalta, maksetaan tilapäistä eläkettä edelleen 12 kuukauden ajan.

SU/Mika Vidlund

8.3.2004

Alle 45-vuotiaalla leskellä, joka ei enää täytä edellytyksiä alle 45-vuotiaalle maksettavaan leskeneläkkeeseen tai sen jälkeen maksettuaan tilapäiseen leskeneläkkeeseen, on oikeus ns. jatkettuun leskeneläkkeeseen.

Eronneella puolisoilla on leskeneläkkeen sijasta oikeus eronneen puolison eläkkeeseen siltä ajalta, jonka avioliitto edunjättäjän kanssa kesti. Oikeus eläkkeeseen edellyttää, että edunjättäjän tulot avioliiton aikana olivat suuremmat kuin edunsaajan.

Eläkkeen maksaminen

Oikeus varsinaiseen leskeneläkkeeseen lakkaa, jos leski solmii uuden avioliiton. Oikeus eläkkeeseen lakkaa myös silloin, kun huollettavia lapsia tai edunsaajan työkyvyttömyyttä koskevat ehdot eivät enää täyty. Eläkettä voidaan kuitenkin maksaa edelleen tilapäisesti tai jatkettuna leskeneläkkeenä siten kuin edellä on kerrottu.

Jos leskellä on oikeus omaan vanhuuseläkkeeseen, voivat eläkkeet täydentää toisiaan niin, että niiden yhteismäärä on enintään 110 % täyden leskeneläkkeen määrästä. Jos vanhuuseläke on suurempi kuin leskeneläke, maksetaan peikkä vanhuuseläke.

Britannia

Perhe-eläkkeitä koskeva uudistus tuli voimaan huhtikuussa 2001. Uudistuksen seurauksena miehet saivat tasavertaisen oikeuden perhe-eläkkeisiin naisten kanssa. Aiemmin vain naisilla on ollut oikeus lakisääteisiin leskeneläkkeisiin. Samalla kuitenkin leskeneläke kohdistetaan entistä selvemmin lapsiperheille. Muilla on oikeus eläkkeeseen vain tilapäisesti. Uudistus koskee 9.4.2001 ja sen jälkeen myönnettäviä eläkkeitä.

Perhe-eläkkeet eivät toistaiseksi koske rekisteröityjä parisuhteita. Hallitus antoi kesäkuussa esityksen kahden samaa sukupuolta olevien rekisteröityjen parisuhteiden rinnastamisesta avioliittoon. Esitys oli kommentointikierroksella, jonka määräaika päättyi 30.9.2003. Selkeä enemmistö oli esityksen kannalla. Lakiehdotus esitetään parlamentille vuonna 2004.

Perhe-eläkkeitä vastaavia etuuksia ovat leskivanhemman avustus (Widowed Parent's Allowance, ent. Widowed Mother's Allowance), leskelle maksettava eläke (Bereavement Allowance, ent. Widow's Pension), leskelle maksettava kertakorvaus (Bereavement Payment, ent. Widow's Payment) ja täysorvoksi jääneen lapsen huoltajalle maksettava huoltajanavustus (Guardian's Allowance).

Oikeus leskeneläkkeeseen

Leskivanhemman avustuksen (Widowed Parent's Allowance) saamiseksi edellytetään, että leski ei ole saavuttanut vanhuuseläkeikää ja leski joko odottaa edunjättäjän lasta tai hänellä on huollettava lapsi, jolle maksetaan lapsilisää (alle 16-vuotias tai opiskeleva alle 19-vuotias lapsi). Eläke koostuu peruseläkkeestä ja lisäeläkkeestä.

Leskeneläke (Bereavement Allowance) maksetaan leskelle, joka ei ole saavuttanut vanhuuseläkeikää, mutta on täyttänyt vähintään 45 vuotta ja jolla ei ole huollettavia lapsia. Eläke koostuu vuoden 2001 uudistuksen jälkeen pelkästä peruseläkkeestä.

Leskivanhemman avustuksen ja leskeneläkkeen saaminen edellyttää, että edunjättäjä on täyttänyt vanhuuseläkkeen saamiseksi vaadittavat vakuutusajakaehdot.

SU/Mika Vidlund

8.3.2004

Kertakorvaus (Bereavement Payment) maksetaan leskelle, joka ei ole saavuttanut eläkeikää edunjättäjän kuollessa. Mikäli leski oli jo saavuttanut eläkeiän, edellytetään, että edunjättäjä ei ollut kuollessaan vanhuuseläkkeellä. Edunjättäjän on lisäksi täytynyt maksaa vakuutusmaksut yhtenä verovuotena vähintään 25 kertaa vakuutusmaksujen alaturajan suuruista viikkoansioista.

Huoltajan avustuksen maksaminen edellyttää, että toinen lapsen vanhemmista oli asunut Britanniassa vähintään vuoden 16 vuotta täytettyään, ja että huoltaja on oikeutettu lapsilisään huollettavastaan.

Eläkkeen maksaminen

Leskeneläkettä maksetaan vuoden ajan puolison kuolemasta. Leskivanhemman avustusta ja leskeneläkettä ei makseta, jos leski menee uuteen avo- tai avioliittoon. Leskivanhemman avustusta ja huoltajan avustusta maksetaan muutoin niin kauan kuin huollettavasta lapsesta maksetaan lapsilisää.

Lesken omat tulot eivät vaikuta perhe-eläkkeen määrään. Työkyvyttömyyseläkettä vähennetään leskivanhemman avustuksen ja leskeneläkkeen määrällä, jos eläkkeensaajalla on oikeus molempiin eläkkeisiin. Kertakorvaus maksetaan muista tuloista ja etuuksista riippumatta.

Espanja

Leskeneläkettä maksetaan edunjättäjän puolisolle ja entisille puolisoille. Eläkettä voidaan maksaa myös muille omaisille, jos he olivat edunjättäjästä taloudellisesti riippuvaisia.

Perhe-eläkkeen myöntäminen edellyttää, että edunjättäjä oli kuollessaan vakuutettu, ja että hän oli maksanut vakuutusmaksut vähintään 500 päivältä viimeisten viiden vuoden aikana, tai että hän oli työkyvyttömyys- tai vanhuuseläkkeen saaja. Jos kuolema aiheutui tapaturmasta tai työperäisestä sairaudesta ei vähimmäisvakuutusaikaa ole. Mikäli edunjättäjällä oli vakuutusaikaa vähintään 15 vuotta, ei vaadita, että hän oli kuollessaan vakuutettu.

Lesken omat tulot eivät vaikuta leskeneläkkeen maksamiseen. Jos edunjättäjä oli ollut avioliitossa useammin kuin kerran, jaetaan leskeneläke puolisoitten kesken suhteessa avioliittojen keston. Jos leski avioituu uudelleen, oikeus eläkkeeseen lakkaa. Jos leski kuitenkin on tällöin alle 60-vuotias, saa hän kertasuorituksena kahden vuoden leskeneläkkeen. Eläkkeen maksamista jatketaan uudesta avioliitosta huolimatta, jos leski on täyttänyt 61 vuotta. Tällöin edellytetään lisäksi, että puolisoitten tulot eivät ylitä kaksinkertaista vähimmäispalkkaa ja että eläke on heidän pääasiallinen toimeentulonlähteensä.

Irlanti

Vakuutusmaksuista riippumatonta leskeneläkettä (Widow's or Widower's Non-Contributory Pension) voidaan maksaa Irlannissa asuvalle nais- tai miesleskelle, jolla ei ole oikeutta PRSI -järjestelmästä maksettavaan leskeneläkkeeseen. Eläkettä voidaan maksaa myös eronneelle puolisolle. Eläke on tuloharkintainen. Jos leskellä on huollettavia lapsia, maksetaan eläkkeen sijasta yksinhuoltajalle maksettavaa etuutta (One-Parent Family Payment). Molemmat etuudet lakkautetaan, jos leski muuttaa avioliittoon tai avioituu uudelleen.

Yleisestä sosiaalivakuutusjärjestelmästä leskeneläkettä maksetaan samoin perustein sekä nais- että miesleskelle (Widow's/Widower's Contributory Pension). Leskeneläkettä voidaan maksaa myös entiselle puolisolle, jos tämä ei ole avioitunut uudelleen eikä asu avioliitossa.

SU/Mika Vidlund

8.3.2004

Lesken iällä tai avioliiton kestolla ei ole vaikutusta eläkkeen myöntämiseen. Eläke maksetaan, jos vakuutusajkoja koskevat ehdot täyttyvät tai edunjättäjä oli vakuutusmaksuihin perustuvan vanhuuseläkkeen saaja ja vanhuuseläkkeeseen maksettiin korotusta huollettavasta puolisoista.

Lesken omat tulot eivät vaikuta leskeneläkkeen määrään. Leskeneläkkeen maksaminen lakkaa, jos leski solmii uuden avioliiton, muuttaa avoliittoon tai siirtyy vanhuuseläkkeelle. Muita lakisääteisiä eläkkeitä ei makseta samanaikaisesti leskeneläkkeen kanssa.

Italia

Perhe-eläke voidaan myöntää leskeneläkkeenä samoin edellytyksin nais- ja miesleskelle. Eläke voidaan myös maksaa muulle lähiomaiselle, jos edunjättäjällä ei ole etuuteen oikeutettua puolisoa tai lapsia. Eläkettä voidaan maksaa myös entiselle puolisolle, jos edunjättäjä oli maksanut hänelle elatusapua.

Eläke voidaan myöntää, jos edunjättäjälle maksettiin vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkettä tai jos hän oli maksanut vakuutusmaksuja yhteensä vähintään viiden vuoden ajalta, joista kolme vuotta viiden kuolemaa edeltävän vuoden aikana. Lesken tulot pienentävät leskeneläkkeen määrää.

Eläkkeen maksaminen lakkaa lesken avioituessa uudelleen. Leskelle maksetaan tällöin kahden vuoden eläkettä vastaava kertakorvaus.

Itävalta

Leskeneläkettä maksetaan nais- tai miesleskelle sekä entiselle aviopuolisolle, mikäli edunjättäjä oli velvollinen maksamaan tälle elatusapua.

Leskeneläke maksetaan, jos edunjättäjä oli maksanut vakuutusmaksut vähintään 5 vuodelta viimeisten 10 vuoden aikana tai sai vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkettä. Vakuutusajavaatimus on sama kuin työkyvyttömyyseläkkeessä. Vaadittava vakuutusajka nousee vakuutetun täytettyä 50 ikävuotta, kuitenkin enintään 15 vuoteen.

Eläkettä määrättäessä otetaan huomioon molempien puolisoitten tulot.

Eläke maksetaan ilman aikarajaa, jos puolisoilla on yhteinen lapsi, jos leski oli puolison kuollessa raskaana tai jos hän on työkyvytön.

Leskeneläkettä maksetaan 30 kuukauden ajan puolison kuoleman jälkeen, jos:

- leski oli puolison kuollessa alle 35-vuotias ja avioliitto oli kestänyt alle 10 vuotta (jos avioliitto oli kestänyt 10 vuotta, maksetaan eläke ilman aikarajaa)
- avioliitto solmittiin, kun miespuolinen edunjättäjä oli jo täyttänyt 65 vuotta tai naispuolinen 60 vuotta, mutta ei vielä ollut hakenut eläkettä eikä avioliitto puolison kuollessa ollut vielä kestänyt kahta vuotta (jos avioliitto oli kestänyt kaksi vuotta, maksetaan eläke ilman aikarajaa)
- avioliitto solmittiin, kun edunjättäjä oli jo saanut päätöksen vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisestä. Eläke maksetaan tällöinkin ilman aikarajaa, jos puoliset olivat olleet naimisissa vähintään 3 vuotta ja heillä oli korkeintaan 20 vuotta ikäeroa tai jos he olivat olleet naimisissa vähintään

SU/Mika Vidlund

8.3.2004

5 vuotta ja ikäeroa oli enintään 25 vuotta tai ikäerosta riippumatta, jos he olivat olleet naimisissa vähintään 10 vuotta.

Leskeneläke lakkaa lesken avioituessa uudelleen.

Kreikka

Eläkkeen määräytyminen eroaa vakuutettujen välillä riippuen siitä, tuliko vakuutettu järjestelmään ennen 1.1.1993 vai sen jälkeen.

Vanhassa eläkejärjestelmässä (ennen 1.1.1993) leskeneläkettä voidaan maksaa naisleskelle, puolisona elätettävänä olleelle työkyvyttömälle miesleskelle tai muulle lähiomaiselle. Uudessa järjestelmässä (1.1.1993 aikaen) perhe-eläkettä voidaan maksaa mies- ja naisleskelle.

Vanhassa eläkejärjestelmässä leskeneläke maksetaan, jos edunjättäjä oli eläkeläinen tai oli maksanut vakuutusmaksut yhteensä vähintään 4 500 päivältä (15 vuodelta) tai vähintään 1 500 päivältä (5 vuodelta), jos näistä vähintään 300 päivää oli kuolemaa edeltäneiden viiden vuoden aikana. Jos kuolema aiheutui onnettomuudesta, joka ei ollut työtapaturma, vaadittavat vähimmäisvakuutusajat ovat puolta lyhyemmät kuin edellä.

Avioliiton oli lisäksi täytynyt kestää vähintään kuusi kuukautta tai kaksi vuotta, jos edunjättäjä oli eläkkeellä. Tätä edellytystä ei ole, jos avioliitosta on syntynyt lapsi tai leski odotti lasta puolison kuollessa. Oma vanhuuseläkettä saavalla leskellä ei ole oikeutta leskeneläkkeeseen.

Uudessa eläkejärjestelmässä edunjättäjän puolisoilla on oikeus eläkkeeseen, jos edunjättäjä oli ollut vakuutettu vähintään 1 500 päivää. Jos edunjättäjä oli kuollessaan alle 21-vuotias riittää 300 päivän vakuutusaika. Sen jälkeen vähimmäisvakuutusaika pitenee 120 päivää jokaiselta vuodelta, jolla edunjättäjän ikä ylittää 21 vuotta, kunnes vähimmäisvakuutusaika on 1 500 päivää.

Uudessa järjestelmässä leskeneläkkeeseen sovelletaan tuloharkintaa niin, että eläkkeestä maksetaan vain puolet, jos lesken omat tulot ylittävät 40 kertaa ammattitaidottoman työntekijän vähimmäispäiväpalkan. Jos leski on työkyvytön, ei tuloharkintaa ole. Avioliiton kestoa koskevat samat edellytykset kuin aiemmin.

Eläkettä maksetaan 3 vuoden ajan, mikäli leski on alle 40-vuotias. Eläkettä voidaan maksaa yli 3 vuotta, mikäli leski on yli 40-vuotias eikä hän saa muuta eläkettä tai ole ansiotyössä.

Leskeneläke lakkaa, jos leski solmii uuden avioliiton.

Luxemburg

Leskeneläkettä voidaan maksaa mies- tai naisleskelle, eronneelle puolisolle ja joissakin tapauksissa myös muulle lähiomaiselle.

Oikeus perhe-eläkkeeseen edellyttää, että edunjättäjällä oli ollut pakollista vakuutusaikaa vähintään 12 kuukautta viimeisten kolmen vuoden aikana, tai että hän oli vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeellä.

Leskeneläkkeen saamiseksi edellytetään lisäksi, että avioliitto oli kestänyt vähintään vuoden ennen edunjättäjän eläkkeellejäämistä, jos edunjättäjä oli kuollessaan eläkkeellä. Jos edunjättäjä ei kuollessaan ollut eläkkeellä, edellytetään, että avioliitto oli jatkunut vuoden ennen edunjättäjän kuolemaa. Tätä edel-

SU/Mika Vidlund

8.3.2004

lytystä ei kummassakaan tapauksessa ole, jos edunjättäjän kuolema aiheutui tapaturmasta tai avioliitosta oli syntynyt tai syntymässä lapsi.

Jos edunjättäjä oli kuollessaan eläkkeellä, ei avioliiton ole tarvinnut kestää vuotta ennen eläkkeelle jäämistä silloin, kun

- avioliitto ehti kestää yli vuoden ennen edunjättäjän kuolemaa ja puolisojen ikäero oli alle 15 vuotta tai
- avioliitto ehti kestää vähintään 10 vuotta ennen edunjättäjän kuolemaa

Eronnut puoliso voi saada eläkkeen, jos hän ei ollut solminut uutta avioliittoa ennen edunjättäjän kuolemaa. Eläkkeestä maksetaan avioliiton kestoja vastaava osuus.

Jos edunjättäjällä ei ollut leskeneläkkeeseen oikeutettua puolisoa, voidaan leskeneläke maksaa muulle lähisukulaiselle, joka on ollut edunjättäjästä taloudellisesti riippuvainen, asunut tämän kanssa samassa taloudessa ja hoitanut sitä vähintään viisi viimeistä vuotta. Edunsaajan on lisäksi täytynyt olla vähintään 40-vuotias edunjättäjän kuollessa.

Jos lesken omat työ- tai eläketulot ylittävät määrätyn, mm. lasten lukumäärästä riippuvan, rajamäärän, pienennetään leskeneläkettä 30 prosentilla tulojen määrästä.

Leskeneläkkeen maksaminen päättyy, jos leski solmii uuden avioliiton.

Norja

Leskeneläkettä voidaan maksaa nais- ja miesleskelle, avopuolisolle, entiselle aviopuolisolle ja joissakin tapauksissa myös muulle lähiomaiselle. Rekisteröidyssä parisuhteessa elävät rinnastetaan aviopuolisoihin. Eläkkeet ovat tuloharkintaisia.

Oikeus eläkkeeseen

Oikeus leskeneläkkeenä maksettavaan peruseläkkeeseen on omista tuloista riippuen alle 67-vuotiaalla leskellä tai avopuolisolla, joka on vakuutettu ja jolla on oikeus kansanvakuutuksen eläkkeisiin, jos myös edunjättäjä oli vakuutettu ja työkykyinen tai eläkkeensaaja vähintään kolmen vuoden ajan välittömästi ennen kuolemaansa. Edunsaajan ei kuitenkaan tarvitse olla vakuutettu, jos joko edunsaaja tai edunjättäjä on asunut Norjassa vähintään 20 vuotta, tai jos edunjättäjällä oli oikeus lisäeläkkeeseen. Perhe-eläkkeenä maksettavaan lisäeläkkeeseen maksetaan aina myös eläkepistevuosia vastaava osuus peruseläkkeestä.

Leskeneläkkeen saaminen edellyttää lisäksi, että avioliitto oli kestänyt vähintään viisi vuotta tai että leskellä on tai on ollut lapsia edunjättäjän kanssa tai että hän hoitaa edunjättäjän lapsia ja avioliiton ja puolison kuoleman jälkeisen lasten hoitoajan yhteenlaskettu kesto on vähintään viisi vuotta.

Eronneella puolisoilla on omista tuloista riippuen oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän ei entisen puolisonsa kuollessa ollut avioitunut uudelleen, erosta oli kulunut vähemmän kuin viisi vuotta (aikarajasta voidaan poiketa, mikäli puoliso oli taloudellisesti riippuvainen edunjättäjästä) ja avioliitto oli kestänyt vähintään 25 vuotta tai 15 vuotta, jos avioliitosta on syntynyt lapsia.

Eläke voidaan myöntää tuloista riippuen myös naimattomalle lähiomaiselle, joka on hoitanut vähintään viiden vuoden ajan vanhempansa tai muuta lähisukulaista eikä sen vuoksi ole voinut olla kodin ulko-

SU/Mika Vidlund

8.3.2004

puolella ansiotyössä eikä oman työkyvyn huonontumisen vuoksi voi enää mennä ansiotyöhön vanhempansa tai lähiomaisen kuoltua

Väliaikaista leskenetuutta voidaan maksaa leskelle tai avopuolisolle, jota edunjättäjä on elättänyt ja, joka tilapäisesti on kykenemätön elättämään itseään puolison kuoleman jälkeen Väliaikaista leskenetuutta voidaan maksaa, jos oikeutta leskeneläkkeeseen ei ole tai ennen varsinaisen leskeneläkkeen myöntämistä Väliaikaista etuutta maksetaan, jos leski hoitaa pieniä lapsia, osallistuu ammattikoulutukseen, työharjoitteluun tai etsii työtä

Leskeneläke lakkaa, jos leski solmii uuden avioliiton tai muuttaa avoliittoon ja avopuolisoilla on yhteisiä lapsia Jos uusi liitto päättyy eroon kahden vuoden sisällä, leskeneläkkeen maksaminen voidaan aloittaa uudelleen Jos uusi puoliso kuolee, leskeneläkkeen maksaminen aloitetaan tämän avio- tai avioliiton perusteella sen kestosta riippumatta

Leskeneläke lakkaa, kun leskelle myönnetään työkyvyttömyyseläke tai vanhuuseläke Jos oma eläke on pienempi kuin aikaisempi leskeneläke, voidaan erotus maksaa oman eläkkeen lisänä

Portugali

Leskeneläkettä voidaan maksaa mies- tai naispuoliselle leskelle, entiselle puolisolle jolle edunjättäjä maksoi elatusapua, sekä edunjättäjän vanhemmille tai muille lähiomaisille, jos nämä olivat edunjättäjästä taloudellisesti riippuvaisia eikä edunsaajana ole leskeä tai lapsia Avopuolison oikeuksien edellytyksenä on vähintään kaksi vuotta kestänyt avoliitto ja avopuolisolla on oltava tuomioistuimen tunnustama oikeus elatusapuun

Perhe-eläkeoikeuden syntymiseksi edunjättäjän on täytynyt olla vakuutettuna vähintään kolme vuotta tai hänen on täytynyt olla eläkkeensaaja Lesken on täytynyt olla avioliitossa edunjättäjän kanssa vähintään vuoden, jos hänellä ei ole lapsia edunjättäjän kanssa Jos kuolema oli tapaturman aiheuttama, ei avioliiton kestoa koskevaa rajoitusta ole Leskeneläkettä maksetaan ainoastaan viiden vuoden ajan, mikäli leski ei ollut täyttänyt 35 vuotta leskeksi tullessaan, jos hänellä ei ole huollettavia lapsia eikä hän ole pysyvästi työkyvytön

Ranska

Leskeneläkettä maksetaan nais- tai miesleskelle sekä entiselle aviopuolisolle Rekisteröidyt parisuhteet rinnastetaan avioliittoon

Leskeneläkettä (pension de réversion) voidaan maksaa 55 vuotta täyttäneelle leskelle Alle 55-vuotiaalle voidaan maksaa tilapäistä leskenetuutta (allocation de veuvage) Näiden etuuksien myöntäminen riippuu lesken omista tuloista Työkyvyttömälle 55-vuotta täyttäneelle leskelle voidaan maksaa lesken vanhuuseläkettä (pension de vieillesse de veuve ou de veuf), ja alle 55-vuotiaalle työkyvyttömälle leskelle työkyvyttömän lesken eläkettä (pension de veuve ou de veuf invalide) Nämä etuudet eivät ole tuloharkintaisia

Arvioitaessa oikeutta eläkkeeseen ei tuloina oteta huomioon lesken omaa vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkettä, mutta ne vaikuttavat maksettavan eläkkeen määrään (ks eläkkeen maksaminen) Eläkkeen myöntäminen edellyttää lisäksi, että edunjättäjä oli työkyvyttömyys- tai vanhuuseläkkeellä tai että hänellä eläketapahtuman sattuessa olisi ollut oikeus näihin eläkkeisiin Avioliiton on täytynyt kestää vähintään kaksi vuotta Tätä aikarajaa ei kuitenkaan sovelleta, jos puolisoilla on yhteinen lapsi

SU/Mika Vidlund

8.3.2004

Tilapäisen leskenetuuden saaminen edellyttää, että edunjättäjä oli maksanut vakuutusmaksuja vähintään kolme kuukautta kuolemaansa edeltäneen vuoden aikana. Etuuden myöntämiseen sovelletaan tiukempia tulo rajoja kuin leskeneläkkeessä.

Tilapäistä leskenetuutta voidaan maksaa kahden vuoden ajan. Jos leski oli puolison kuollessa täyttänyt 50 vuotta, voidaan etuutta kuitenkin maksaa yhteensä viiden vuoden ajan. Etuuden päättyessä leskellä on silloin oikeus leskeneläkkeeseen. Etuutta ei myönnetä, jos leski on avioitunut uudelleen tai asuu avoliitossa.

Lesken vanhuuseläkettä voidaan maksaa pysyvästi työkyvyttömälle 55-vuotta täyttäneelle leskelle, jolla ei ole oikeutta leskeneläkkeeseen. Eläkkeen myöntäminen edellyttää, että edunjättäjä oli ollut vakuutettuna yhteensä vähintään viisi vuotta tai vuoden välittömästi ennen eläketapahtumaa.

Työkyvyttömän lesken eläke voidaan myöntää alle 55-vuotiaalle leskelle, jonka työkyky on alentunut vähintään kaksi kolmasosaa. Edunjättäjän on täytynyt olla vakuutettu tai eläkkeensaaja.

Eläkkeen maksaminen

Leskeneläkettä ja lesken vanhuuseläkettä ei lakkauteta, vaikka edunjättäjä avioituisi uudelleen, mutta työkyvyttömän lesken eläke ja lesken avustus lakkautetaan. Työkyvyttömän lesken eläke muutetaan lesken vanhuuseläkkeeksi, kun leski täyttää 55 vuotta.

Leskeneläke voidaan määrätyn rajoituksen mukaan maksaa oman vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeen lisäksi. Vertailukohteeksi otetaan joko 73 prosenttia vanhuuseläkkeen enimmäismäärästä tai 52 prosenttia edunjättäjän ja edunsaajan vanhuuseläkkeiden yhteismäärästä. Näistä valitaan suurempi. Lesken oman eläkkeen ja leskeneläkkeen yhteismäärää verrataan tähän. Jos se on korkeampi, vähennetään erotus leskeneläkkeestä. Vastaavien rajoitusten mukaan lesken vanhuuseläke ja työkyvyttömän lesken eläke maksaa oman eläkkeen lisäksi.

Ruotsi

Ruotsin perhe-eläkkeitä uudistettiin huomattavasti vuoden 1990 alusta. Aikaisemman lain mukaan leskeneläkkeeseen oli oikeus ainoastaan naisleskillä. Heitä koskevat siirtymäkauden säännökset. Vuonna 1944 tai sitä ennen syntyneille naisleskille perhe-eläke voidaan edelleen myöntää ennen vuotta 1990 voimassa olleiden säännösten mukaisena leskeneläkkeenä (änkepension). Jos leski ei kuitenkaan täytä änkepensionin myöntämisen edellytyksiä, hän voi saada uuden lain mukaista leskeneläkettä (omställningspension). Vuonna 1945 ja sen jälkeen syntyneille naisille maksetaan ensisijaisesti uuden lain mukaista eläkettä, mutta heille voidaan myöntää samanaikaisesti myös vanhan lain mukaista leskeneläkettä, jos sen myöntämisedellytykset täyttyvät ja jos sen määrä on suurempi kuin uuden lain mukaisen leskeneläkkeen.

Vuoden 2003 alusta tuli voimaan uuteen vanhuuseläkejärjestelmään sovitut perhe-eläkkeet. Seuraavat säännöt koskevat tilanteita, joissa edunjättäjä on kuollut 1.1.2003 tai sen jälkeen.

Oikeus leskeneläkkeeseen

Leskeneläkettä maksetaan sekä mies- että naisleskelle. Samaa sukupuolta olevien rekisteröity parisuhde rinnastetaan avioliittoon.

SU/Mika Vidlund

8.3.2004

Leskelle maksetaan eläkkeenä alkueläkettä (omställningspension) ja jatkettua alkueläkettä (förlängd omställningspension) Leskeneläkkeitä voidaan maksaa alle 65-vuotiaalle nais- tai miesleskelle, joka oli edunjättäjän kanssa avio- tai avoliitossa tämän kuollessa Avoliitossa olleelta edellytetään, että hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa, tai että hän odotti lasta edunjättäjän kuollessa Eläke voidaan myöntää myös, jos avopuoliso on aikaisemmin ollut naimisissa edunjättäjän kanssa

Eläke maksetaan riippumatta siitä, kuinka kauan avio- tai avoliitto oli kestänyt, jos leskellä on huollettavanaan alle 18-vuotias lapsi Muussa tapauksessa yhdessä asumisen edellytetään jatkuneen vähintään viisi vuotta

Takuueläkkeenä myönnettävän leskeneläkkeen myöntäminen edellyttää, että edunjättäjä on asunut maassa vähintään kolme vuotta Tuloperusteisen perhe-eläkkeen myöntäminen edellyttää, että edunjättäjällä oli kuollessaan oikeus tuloperusteiseen vanhuuseläkkeeseen

Eläkkeen maksaminen

Vuodesta 2003 alkaen leskelle myönnettävää alkueläkettä maksetaan kymmenen kuukauden ajan entisen kuuden kuukauden sijaan Vuonna 2005 eläkkeen maksuaikaa pidennetään 12 kuukauteen Leskelle, joka huoltaa alle 18-vuotiasta lasta maksetaan tämän jälkeen jatkettua alkueläkettä vuoden ajan Jatkettua alkueläkettä maksetaan kuitenkin niin kauan, kunnes nuorin lapsista täyttää 12 vuotta

Lesken omat tulot eivät vaikuta perhe-eläkkeen määrään Tuloperusteinen alkueläke vähentää takuueläkkeenä myönnettävää leskeneläkettä täysimääräisesti

Jatketun alkueläkkeen maksaminen lakkaa, jos edunsaaja solmii uuden avioliiton Oikeus leskeneläkkeeseen lakkaa viimeistään silloin, kun vanhuuseläkkeen maksaminen alkaa

Saksa

Leskeneläkkeeseen ovat oikeutettuja sekä mies- että naisleski Eläkettä voidaan maksaa myös entiselle aviopuolisolle, jos edunjättäjä on ollut velvollinen maksamaan hänelle elatusapua ja avioero on tapahtunut ennen 1 7 1977 Tämän jälkeen eronneella entisellä aviopuolisolla voi olla oikeus kasvatuseläkkeeseen (ks jäljempänä)

Leskeneläkkeen saaminen edellyttää, että edunjättäjä oli eläkkeensaaja tai että hän oli täyttänyt viiden vuoden yleisen odotusajan, ja ettei leski ole avioitunut uudelleen

Jos avioliitto on solmittu vuonna 2002 tai sen jälkeen, edellytetään leskeneläkkeen saamiseksi lisäksi, että avioliitto on kestänyt vähintään vuoden ennen puolison kuolemaa Oikeutta leskeneläkkeeseen ei ole, jos puolisoitten eläkeoikeudet on jaettu avioliiton aikana

Täysi leskeneläke eli ns suuri leskeneläke (grosse Witwen-/Witwerrente) maksetaan, jos edunsaaja on täyttänyt 45 vuotta tai on työkyvytön tai hänellä on huollettavanaan alle 18-vuotias lapsi Jos lapsi on vammainen ja häntä hoidetaan kotona, maksetaan eläkettä lapsen iästä riippumatta

Jos suuren leskeneläkkeen ehdot eivät täyty, maksetaan ns pieni leskeneläke (kleine Witwen-/Witwerrente) Pientä leskeneläkettä maksetaan vuoden 2002 alusta lukien vain 24 kuukauden ajan niille, joiden avioliitto on solmittu vuonna 2002 tai sen jälkeen Määräaika koskee myös vanhempia avioliittoja, jos molemmat puoliset olivat alle 40-vuotiaita 1 1 2002

SU/Mika Vidlund

8.3.2004

Eläkettä pienentävät leskelle maksettavien ansiotulojen ja sosiaalivakuutusetuuksien lisäksi myös omaisuustulot

Oikeus leskeneläkkeeseen lakkaa, jos leski solmii uuden avioliiton

Kasvatuseläkettä (Erziehungsrente) voidaan maksaa, jos edunsaaja hoitaa omaa tai entisen aviopuolison alaikäistä lasta eikä ole avioitunut uudelleen. Edunsaajan on täytynyt entisen puolison kuollessa olla vakuutettuna viiden vuoden yleinen odotusaika. Tämä odotusaika voidaan täyttää myös sillä eläkeoikeudella, jonka entinen puoliso on avioeron yhteydessä luovuttanut.

Kasvatuseläke ei ole varsinainen perhe-eläke, sillä se maksetaan edunsaajan omasta vakuutuksesta ja määräytyy omien vakuutusajkojen ja karttuneen eläkkeen perusteella. Eläke määrätään kuten työkyvyttömyyseläke, mutta muut tulot vaikuttavat maksettavan eläkkeen määrään kuten leskeneläkkeessä.

Sveitsi

Leskeneläkettä voidaan maksaa sekä nais- että miesleskelle. Mieslesket saivat oikeuden leskeneläkkeeseen vuoden 1997 alussa. Leskeneläkettä voidaan määrätä edellytyksin maksaa myös entiselle puolisolle.

Edunjättäjän on täytynyt maksaa vakuutusmaksut vähintään vuoden ajalta.

Leskeneläkkeeseen on oikeutettu naisleski, jolla on puolison kuollessa huollettava, alle 18-vuotias lapsi tai joka on täyttänyt 45 vuotta ja ollut avioliitossa edunjättäjän kanssa vähintään viisi vuotta. Miesleskelle eläkettä voidaan maksaa ainoastaan mikäli hänellä on huollettava, alle 18-vuotias lapsi. Eläkettä voidaan maksaa myös eronneelle puolisolle, mikäli yllämainitut ehdot täytyvät ja avioliitto oli kestänyt vähintään kymmenen vuotta.

Leskeneläke lakkaa, jos leski solmii uuden avioliiton. Jos leski täyttää samanaikaisesti sekä vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisehdot ja leskeneläkkeen myöntämisehdot, maksetaan eläkkeistä suurempi.

Tanska

Rekisteröidyt parisuhteet rinnastetaan avioliittoon.

Kansaneläke

Kansaneläkejärjestelmästä maksetaan edunjättäjälle myönnetty eläke kolmen kuukauden ajan puolison kuolemasta leskeneläkkeenä (efterlevelsespension), jos molemmat avio- tai avopuolisot ovat eläkkeensaajia. Niille, jotka eivät saa em. leskeneläkettä voidaan myöntää tuloharkintainen kertakorvaus (efterlevelseshjælp).

ATP-lisäeläke

ATP-lisäeläkejärjestelmän perhe-eläkkeitä koskeva lakimuutos tuli voimaan vuoden 2002 alusta. Uusia perhe-eläkkeitä maksetaan ensimmäisen kerran vuonna 2004. Uusien sääntöjen mukaan perhe-eläke myönnetään kaikille tasasuuruksena kertakorvauksena, kun se nyt määräytyy suhteessa edunjättäjän karttuneeseen eläkkeeseen.

SU/Mika Vidlund

8.3.2004

Viimeksi ATP-järjestelmän perhe-eläkkeitä muutettiin 1.7.1992, jolloin lakia muutettiin siten, että leskeneläke maksetaan kertakorvauksena välittömästi puolison kuoleman jälkeen, kun se aiemmin maksettiin jatkuvana eläkkeenä lesken täytettyä 62 vuotta. Samalla luovuttiin avioliiton ja edunjäätäjän vakuutuksen kestoja koskevista vähimmäisajoista. Myöskään edunsaajan mahdollinen oma eläke ei estä leskenetuuden maksamista.

Leskelle maksettavaan kertakorvaukseen ovat oikeutettuja sekä mies- että naisleski, joka oli edunjäätäjän kanssa avioliitossa tämän kuollessa. Myös edunjäätäjistä eronnut naisleski voi saada leskenetuuden määrätyn edellytyksin. Edellytyksenä on, että mies on ollut velvollinen maksamaan elatusapua entiselle vaimolleen ja avioliitto oli kestänyt vähintään 5 vuotta. Etuuden saadakseen vaimon tulee vahvistaa oikeutensa siihen mahdollisimman pian avioeron jälkeen toimittamalla avioeroasiakirjat Työmarkkinoiden lisäeläkelaitokseen.

Uuden lain mukaisten perhe-eläkkeiden myöntämiseksi vaaditaan vähintään kahden vuoden vakuutusmaksuaikaa vuoden 2002 alusta lukien. Vuoden 2002 perhe-eläkelain uudistuksen mukaan avioliittoon rinnastetaan jatkossa myös avoliitossa asuvat. Avoliitossa olevilta edellytetään 2 vuoden yhteistä asumisaikaa sekä ilmoitusta yhdessä asumisesta Työmarkkinoiden lisäeläkelaitokseen ennen edunjäätäjän kuolemaa.

SU/Mika Vidlund

8.3.2004

Liitetaulukko 1 Lapseneläkkeen pääteivät EU-maissa sekä Norjassa ja Sveitsissä

	Pääteivät
1. Alankomaat	täysorvolle 16 (Opiskelija:21)
2. Belgia	- *
3. Espanja	18*
4. Irlanti	täysorvolle 18 (Opiskelija:22)
5. Iso-Britannia	16 (Opiskelija:19)*
6. Italia	18 (Opiskelija:21 tai 26)*
7. Itävalta	18 (Opiskelija:27)*
8. Kreikka	18 (Opiskelija:24)*
9. Luxemburg	18 (Opiskelija: 27)*
10. Portugali	18 (Opiskelija:25 tai 27)
11. Ranska	- *
12. Ruotsi	18 (Opiskelija:20)
13. Saksa	18 (Opiskelija: 27)
14. Tanska	18 (ATP-järjestelmästä; 21 vuonna 2004)*
15. Suomi	18 (Kansaneläkejärjestelmästä opiskelijalle: 21)
16. Norja	18 (Täysorpo opiskelija: 20)
17. Sveitsi	18 (Opiskelija: 25)

*** Huom :**

Alankomaat: Huoltaja, joka huoltaa alle 18-vuotiasta lasta, on oikeutettu puoliorvoneläkkeeseen. Puoliorvoneläke päättyy, kun lapsi täyttää 18 vuotta

Belgia: Orvon lapsen huoltajalle maksetaan korotettua lapsilisää alle 18-vuotiaasta lapsesta tai alle 25-vuotiaasta, jos lapsi opiskelee. Jos lapsi on työkyvytön, ei ikärajaa ole

Espanja: Vakavasti vammautuneelle lapselle ilman ikärajaa. Eläkettä voidaan maksaa myös alle 22-vuotiaille tai alle 24-vuotiaille täysorvoille, mikäli edunsaajan tulot eivät ylitä 75 %:a minimipalkasta

Iso-Britannia: Puoliorvon lapseneläke maksettiin aiemmin leskelle maksettavan eläkkeen korotuksena, mutta 6.4.2003 järjestelmää uusittiin siten, että lisistä luovutaan asteittain ja jatkossa verovirasto maksaa lapsilisän lisäksi tuloharkintaista avustusta (Child Tax Credit) alle 16-vuotiaalle tai opiskelevalle alle 19-vuotiaalle lapselle. Etuuden määrä vaihtelee perheen tulojen ja lasten määrän mukaan. Avustus on enintään 38 puntaa viikossa yhdestä lapsesta. Täysorvon lapsen huoltajalle maksetaan jatkossakin huoltajan avustusta (Guardian's Allowance)

Italia: Lapseneläkettä maksetaan alle 26-vuotiaalle yliopistossa opiskelevalle, muutoin alle 21-vuotiaalle täysipäiväisesti opiskelevalle. Työkyvyttömälle lapselle ilman ikärajaa

Itävalta: Työkyvyttömälle lapselle ilman ikärajaa

Kreikka: Työkyvyttömälle lapselle iästä riippumatta

Luxemburg: Alle 18-vuotiaana työkyvyttömäksi tulleen lapselle iästä riippumatta

SU/Mika Vidlund

8.3.2004

Portugali: Jatko-opiskelijalla ikäraja on 27 vuotta Työkyvyttömälle lapselle ilman ikärajaa

Ranska: Leskenetuksiin maksetaan korotusta huollettavista lapsista ja orvon lapsen huoltajalle maksetaan erityistä korvausta lapsilisäjärjestelmästä

Tanska: ATP-lisäeläkejärjestelmän perhe-eläkkeitä koskeva lakimuutos tuli voimaan vuoden 2002 alusta Uusia perhe-eläkkeitä maksetaan ensimmäisen kerran vuonna 2004

SU/Mika Vidlund

8.3.2004

Litetaulukko 2 Oikeus leskeneläkkeeseen

	Naisleski	Miesleski	Avopuoliso	Entinen puoliso	Rekisteröity puoliso	Avoliiton kesto
1. Alankomaat	X	X	X	X	X	-
2. Belgia	X	X	-	X	X ₂	1 vuosi / - ¹
3. Espanja	X	X	-	X	-	-
4. Irlanti	X	X	-	X	-	-
5. Iso-Britannia	X	X	- ³	-	-	-
6. Italia	X	X	-	X	-	-
7. Itävalta	X	X	-	X	-	-
8. Kreikka	X	X	-	-	-	6kk (2 vuotta, jos edunjäntäjä eläkeläinen) / - ¹
9. Luxemburg	X	X	-	X	-	1 vuosi / - ¹
10. Portugali	X	X	- ⁴	X	-	1 vuosi / - ¹
11. Ranska	X	X	-	X	X	2 vuotta / - ¹
12. Ruotsi	X	X	-	-	X ₅	5 vuotta / - ¹
13. Saksa	X	X	-	X	-	1 vuosi
14. Tanska	X	X	-	X	X	-
15. Suomi	X	X	-	X	X	5 vuotta / - ¹
16. Norja	X	X	X	X	X ₆	5 vuotta / - ¹
17. Sveitsi	X	X	-	X	-	5 vuotta / - ¹

¹ Aikarajaa ei sovelleta, jos puolisoilla on yhteinen lapsi² Espanjan autonomiset alueet ovat toimivaltaisia säätämään perheoikeudellisia lakeja ja joillakin alueilla on mahdollisuus parisuhteen rekisteröimiseen Rekisteröityjen parisuhteiden oikeusvaikutukset vaihtelevat alueittain³ Isossa-Britanniassa on voitu maksaa naimattomalle vastakkaisa tai samaa sukupuolta edustavalle puolisolle eläkettä, mikäli tämä oli taloudellisesti riippuvainen edunjäntäjästä. Myös lakisääteistä eläkejärjestelmää korvaavista tai täydentävistä lisäeläkejärjestelmistä on saatettu maksaa eläkettä samaa sukupuolta edustavalle leskelle⁴ Edellytyksenä 2 vuoden yhdessä asuminen ja puolison oikeus elatusapuun. Samaa sukupuolta olevat rinnastetaan avopareihin⁵ Saksassa parisuhde on mahdollista rekisteröidä määrätyn oikeusvaikutuksen, mutta oikeutta leskeneläkkeeseen ei ole⁶ Geneven ja Zürichin kantoneissa samaa sukupuolta olevien parisuhde on mahdollista rekisteröidä